

Határozatok Tára

MELCHIOR WATHELET
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. február 12.¹

C-408/12. P. sz. ügy

**YKK Corporation,
YKK Holding Europe BV,
YKK Stocko Fasteners GmbH
kontra**

Európai Bizottság

„Fellebbezés — Kartellek — Cipzárak és egyéb záruk, valamint tűzőgépek piacai — Egymást követő felelősségviselés — A bíróság jogszabályi felső határa — 1/2003/EK rendelet — 23. cikk (2) bekezdése — A »vállalkozás« fogalma — Személyes felelősség — Az arányosság elve — Elrettentési szorzó”

1. A jelen fellebbezésben az YKK Corp., az YKK Holding Europe BV (a továbbiakban: YKK Holding) és az YKK Stocko Fasteners GmbH (a továbbiakban: YKK Stocko) az Európai Unió Törvényszéke 2012. június 27-én hozott ítéletének² hatályon kívül helyezését kéri. A Törvényszék elutasította keresetüket, amely elsődlegesen a Bizottság C(2007) 4257 végleges határozatának³ az őket érintő részében történő megsemmisítésére, másodlagosan pedig a velük szemben e határozatban kiszabott bírság törlésére vagy összegének csökkentésére irányult.

2. A fellebbezés olyan, az európai uniós versenyjog szempontjából jelentős kérdéseket vet fel, amelyeket a Bíróságnak még nem volt alkalmja eldönteni, mégpedig egyrészt a bíróság 1/2003/EK rendelet⁴ 23. cikke (2) bekezdésének értelmében vett jogszabályi felső határának meghatározását az azonos kartellen belüli egymást követő felelősségviselés esetén, pontosabban abban az esetben, ha a jogsértésben részt vevő jogalany egy másik vállalkozás irányítása alá kerül a kartell időtartama alatt, másrészt pedig az elrettentési szorzó alkalmazását a bíróság számítása során, egy ilyen összefüggés keretében.

1 — Eredeti nyelv: francia

2 — A T-448/07. sz., YKK és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (a továbbiakban: megtámadott ítélet).

3 — Az EK-Szerződés 81. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásban 2007. december 19-én hozott határozat (COMP/39.168 „PO/fém és műanyag rövidárucikkek: záruk”-ügy) (a továbbiakban: vitatott határozat). Összefoglalóját közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2009. C 47., 8. o.). A vitatott határozat a Bizottság rövidáru-ágazattal kapcsolatos három határozatának sorába tartozik – ezek a 38.337 – „PO/cérna”-ügyben 2005. szeptember 14-én hozott C(2005) 3765 végleges határozat, a 38.338 – „PO/tűk”-ügyben 2004. október 26-én hozott C(2004) 4221 végleges határozat és a vitatott határozat -, amelyeket mind a több fém és műanyag rövidárucikk-gyártó helyiségeiben 2001 novemberében folytatott helyszíni ellenőrzéseket követően hoztak.

4 — A[z EK 81. cikkben] és [az EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

I – A jogvita előzményei

3. A jogvita előzményeit és a vitatott határozatot a megtámadott ítélet 1–20. pontja a következők szerint ismerteti:

„1 Az első felperes, az YKK Corp., japán vállalkozás. Egyike a világ vezető vállalatainak a cipzárak piacán, de emellett az »egyéb zárak« ágazatában is működik.

2 A második felperes, az [YKK Holding] hollandiai székhelyű vállalkozás. 24 leányvállalattal rendelkezik [ezek közé tartozik] [az YKK Stocko]. Az YKK Corp. 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat. Leányvállalatai gombokat és zárat gyártanak. A vállalkozás maga nem gyártja, értékesíti és forgalmazza e termékeket. Tisztán pénzügyi holdingról van szó.

3 A harmadik felperes, az [YKK Stocko], korábban Stocko Fasteners GmbH és Stocko Verschluss technik GmbH & Co. KG, wuppertali székhelyű német társaság. 1901-ben alapították, és 1995 szeptemberében vették YKK Stocko Fasteners néven nyilvántartásba, amikor az YKK Holding a részesedéseinek 76%-át felvásárolta, ezután pedig 1997 márciusában az összes részesedését megszerezte.

[...]

10 2004. szeptember 16-án a Bizottság az »egyéb zárakra«, tűzőgépekre és cipzárakra vonatkozóan kifogásközlést (a továbbiakban: kifogásközlés) intézett a Prym Fashion, a William Prym, az Éclair Prym, a Fiocchi Prym, a Fiocchi Snaps France, az [YKK Stocko], az YKK Holding, az YKK Corp., a Coats, az A. Raymond, a Berning & Söhne, a Berning France, a Scovill Fasteners Europe (korábban Unifast) és a Scovill Fasteners társasághoz, valamint a [Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechnikhez (a továbbiakban: VBT)].

[...]

12 2004. november 12-én a Prym-csoport a [kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági] közleményre⁵ hivatkozva valamennyi leányvállalata nevében mentesség iránti kérelmet, illetve másodlagosan a bírságok összegének csökkentése iránti kérelmet nyújtott be az »egyéb zárak« tekintetében.

[...]

14 2005. február 18-án az YKK-csoport a 2002. évi engedékenységi közleményre hivatkozva bírságok összegének csökkentése iránti kérelmet nyújtott be az »egyéb zárak« tekintetében.

[...]

16 A Prym- és az YKK-csoport által a 2002. évi engedékenységi közlemény velük szembeni alkalmazására vonatkozó kérelmei alátámasztására benyújtott bizonyítékok lehetővé tették a Bizottság számára, hogy 2006. március 7-én kiegészítő kifogásközlést intézzen az érintett társaságokhoz (a továbbiakban: kiegészítő kifogásközlés).

5 — HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o., a továbbiakban: 2002. évi engedékenységi közlemény.

- 17 Az »egyéb zárrakra«, tűzőgépekre és cipzárakra vonatkozó, említett kiegészítő kifogásközlést a Bizottság az A. Raymond, a Berning & Söhne és a Berning France, a Coats és a Coats Deutschland, az Éclair Prym, a Prym Fashion, a Fiocchi Prym, a Scovill Fasteners Europe, a Scovill Fasteners, a William Prym, az YKK Corp., az YKK Holding és az YKK Stocko [...] társaságokhoz, valamint a VBT-hez intézte. [...]
- 18 A kiegészítő kifogásközlés ugyanazokra a termékekre vonatkozott, mint a kifogásközlés, és ahol kellett, javította, pontosította, összefoglalta és kiterjesztette az utóbbiban szereplő kifogásokat. [...]
- 19 A Bizottság 2006. július 11-én meghallgatást tartott.
- 20 A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően és a meghallgatási tisztviselő zárójelentésére tekintettel a Bizottság 2007. szeptember 19-én elfogadta a [vitatott] határozatot [...]

4. A vitatott határozatban a Bizottság megállapította, hogy a felperesek a versenyszabályok három megsértésében vettek részt, mégpedig:

- 1991. május és 2001. március között a fém és műanyag zárrak („egyéb zárrak”) és a tűzőgépek piacán folytatott együttműködésben, az úgynevezett „Bázel-Wuppertal-Amszterdam” kör keretében (a továbbiakban: BWA-együttműködés). Ezen együttműködés során a felek a találkozóikon megállapodtak az árak összehangolt emelésében, és bizalmas információcserét folytattak az árakról és az áremelések végrehajtásáról, német és európai léptékben;
- 1999 és 2003 között az „egyéb zárrak” piacán folytatott együttműködésben, amelyben a Prym- és az YKK-csoport vett részt (a továbbiakban: a Prym és az YKK közötti kétoldalú együttműködés). E jogsértés európai és világszintű megállapodásokban és összehangolt magatartásokban állt, az ügyfelek elosztása és az árak, különösen a minimumárak, átlagárak és irányárak rögzítése, illetve árlisták rendszeres kicserélése és gyakori kétoldalú kapcsolattartás révén az áremelések nyomon követése által, és végül,
- 1998. április és 1999. november között a cipzárak piacán folytatott együttműködésben, amelyben az YKK-, a Coats- és a Prym-csoport vett részt (a továbbiakban: háromoldalú együttműködés). Ennek során e három csoport információt cserélt az árakról, és megegyeztek az egyes termékek minimumárainak rögzítésére szolgáló módszerben az európai piacon.

5. Ebből következően a Bizottság az érintett társaságokkal szemben bírságokat szabott ki az EK 81. cikk (jelenleg EUMSZ 101. cikk⁶) megsértése miatt, amelyek összegét az iránymutatásban⁷, valamint a kartellügyekben a bírság kiszabásának mellőzéséről vagy a bírság összegének csökkentéséről szóló bizottsági közleményben⁸ és a 2002. évi engedékenységi közleményben meghatározott módszer alkalmazásával számította ki.

6. A BWA-együttműködést illetően a vitatott határozat a következő bírságokat szabta ki:

- A. Raymond Sarl: 8 325 000 euró;
- Berning & Söhne GmbH & Co. KG: 1 123 000 euró;

6 — A jelen indítványban a korábbi számozást használom, mivel a vitatott határozatot az EK-Szerződés hatálya alatt hozták.

7 — A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: iránymutatás).

8 — HL 1996. C 207., 4. o.; a továbbiakban: 1996. évi engedékenységi közlemény.

- Scovill Fasteners Europe SA és Scovill Fasteners Inc., egyetemleges felelősség alapján: 6 002 000 euró;
- William Prym GmbH & Co. KG és Prym Inovan GmbH & Co. KG, egyetemleges felelősség alapján: 24 913 000 euró;
- YKK Stocko: 68 250 000 euró (ebből az YKK Corp. és az YKK Holding egyetemlegesen felelős 49 000 000 euró megfizetéséért), és
- VBT: 1000 euró.

7. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a vitatott határozat szerint a harmadik fellebbező, az YKK Stocko, a jogsértés teljes kilenc éves és kilenc hónapos időtartama alatt részt vett abban, míg az YKK Corp. és az YKK Holding, vagyis az első és a második fellebbező, csak az YKK Stockónak az YKK Holding által 1997-ben történt megszerzését követően kezdett abban (közvetlenül vagy közvetve) részt venni, vagyis abban négy évig vettek részt (a vitatott határozat (466)–(468) preambulumbekzdése). Emiatt egyrészt nem állapították meg az YKK Corp. és az YKK Holding felelősségét az YKK Stockóval szemben kiszabott bírság egészének megfizetéséért, másrészt pedig egyedül az utóbbi felelősségét állapították meg a vele szemben kiszabott bírságból fennmaradó 19 250 000 euró megfizetéséért.

8. Ami a Prym és az YKK közötti kétoldalú együttműködést illeti, az YKK Corp., az YKK Holding és az YKK Stocko egyetemleges felelősségét állapították meg 19 500 000 euró összegű bírság megfizetése tekintetében. Ezzel szemben a Bizottság a vitatott határozatban úgy ítélte meg, hogy a Prym-csoport megfelel a bírság alóli teljes mentesülés feltételeinek.

9. Végül, a háromoldalú együttműködés keretében elkövetett jogsértések miatt a következő bírságokat szabták ki:

- az YKK Corp. és YKK Holding egyetemlegesen felelős 62 500 000 euró megfizetéséért;
- a Coats Holdings Ltd. és a Coats Deutschland GmbH egyetemlegesen felelős 12 155 000 euró megfizetéséért, és
- a William Prym GmbH & Co. KG és a Prym Inovan GmbH & Co. KG egyetemlegesen felelős 6 727 500 euró megfizetéséért (ebből az Éclair Prym Group SA egyetemleges felelősségét 5 850 000 euró erejéig állapították meg).

II – A Törvényszékhez benyújtott kereset és a megtámadott ítélet

10. A Törvényszékhez a vitatott határozat megsemmisítése iránt benyújtott keresetük alátámasztása érdekében a fellebbezők nyolc jogalapra hivatkoztak, amelyek vizsgálatának sorrendjét a Törvényszék módosította, és azokat három kategóriába sorolta:

- az első kategóriába öt, a háromoldalú együttműködésre vonatkozó jogalap tartozott, amelyek lényegileg először a jogsértés fennállása bizonyításának elmaradására (első jogalap), másodsor, egyrészt a jogsértés jellegének és végrehajtásának, másrészt konkrét hatásának téves értékelésére (második, harmadik és negyedik jogalap), harmadszor pedig az 1996. évi és 2002. évi engedékenységi közlemények téves alkalmazására (ötödik jogalap) vonatkoztak;
- a második kategóriát a BWA-együttműködésre vonatkozó két jogalap alkotta, amelyek révén a felperesek, anélkül hogy vitatták volna a jogsértés fennállását, egyrészt a bírság korlátozásának téves alkalmazására hivatkoznak, amennyiben a Bizottság nem alkalmazta a 10%-os felső határt az YKK Stocko leányvállalatra az 1997, vagyis az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzése előtti

időszak tekintetében (hatodik jogalap), másrészt pedig a szorzó téves alkalmazására az YKK Stockóval szemben ugyanezen, a megszerzését megelőző időszak tekintetében kiszabott bírság kiszámítása során (hetedik jogalap), végül pedig

- a felperesek egy a háromoldalú együttműködéssel és a BWA-együttműködéssel kapcsolatos jogértések tekintetében közös nyolcadik jogalapra hivatkoztak, amely az egyenlő bánásmód és az arányosság elvének megsértésén alapult az 1,25-ös elrettentési szorzó alkalmazása kapcsán a bírság kiszámítása során.

11. A megtámadott ítéletben a Törvényszék elutasította a fellebbezők által hivatkozott valamennyi jogalapot, elutasította keresetüket, és kötelezte őket a költségek viselésére.

III – A fellebbezésről

12. A fellebbezők és a Bizottság részt vettek a Bíróság előtt folyó írásbeli szakaszban, valamint a 2013. október 16-án tartott tárgyaláson.

13. Fellebbezésük alátámasztása érdekében a fellebbezők négy jogalapra hivatkoznak, amelyek kizárólag a velük szemben a háromoldalú együttműködés és a BWA-együttműködés miatt kiszabott bírságok kiszámítására vonatkoznak.

14. Mindenekelőtt előadják, hogy a megtámadott ítélet nem fejt ki megfelelően azokat az indokokat, amelyek miatt a Törvényszék elutasította a bírság kiindulási összegének aránytalanságára vonatkozó jogalapot, mivel a háromoldalú együttműködés semmilyen hatást nem gyakorolt a piacra. E tekintetben a Törvényszék megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdését, valamint az arányosság elvét (első jogalap). A fellebbezők ezt követően előadják, hogy a Törvényszék megsértette indokolási kötelezettségét, valamint az 1996. évi és 2002. évi engedékenységi közlemények alkalmazhatóságát illetően a *lex mitior* elvét (második jogalap). Egyebekben előadják, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének téves értelmezése alapján a Törvényszék nem tartotta tiszteletben az arányosság és az egyenlő bánásmód, valamint a személyes felelősség elvét, amikor megtagadta azt, hogy a 10%-os felső határt kizárólag az YKK Stocko részéről az YKK Holding által történő megszerzése előtti időszakban elért forgalomra alkalmazza (harmadik jogalap). Végül a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék megsértette továbbá az indokolási kötelezettséget, az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, valamint az arányosság és a személyes felelősség elvét az elrettentési szorzónak a jogsértés YKK Stocko megszerzése előtti időszakra történő alkalmazása révén (negyedik jogalap).

A – Az első, a háromoldalú együttműködésre vonatkozó, a megtámadott ítélet – a bírság kiindulási összegének a jogsértés piacra gyakorolt hatása alapján történő megállapítása tekintetében – hiányos indokolására és az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapról

1. Az első jogalap első része

15. E részben a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem ismertette megfelelően azokat az indokokat, amelyek alapján elutasította a bírság 50 millió eurós kiindulási összegének aránytalanságára vonatkozó jogalapot, figyelemmel a szóban forgó jogsértés piacra gyakorolt hatásának feltételezett hiányára. Az indokolás ezen hiányossága megakadályozta a fellebbezőket abban, hogy megtudják, hogy a Törvényszék azért utasította-e el ezt a jogalapot, mert a Bizottság egyrészt megfelelően figyelembe vette a jogsértés piacra gyakorolt hatását, vagy mert másrészt nem vette figyelembe azt, mivel erre nem is volt köteles.

16. A fellebbezők ehhez hozzáteszik, hogy a Törvényszék érvelése zavaros, mivel összekeveri a jogsértés „különösen súlyos” minősítését és a bírság kiindulási összegének számítását.

17. Állításukkal nem értek egyet.

18. Előzetesen hangsúlyozni kell, hogy a fellebbezők kifejezetten felhagytak azzal az érveléssel, „amely szerint a háromoldalú együttműködés jellegénél fogva nem minősíthető »különösen súlyosnak«, figyelemmel arra, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a hatást” (a fellebbezés 13. pontja). Mivel a jogsértés minősítése immár nem vitatott, a jelen fellebbezés tehát csak a bírság kiindulási összegének 50 millió euróban történő megállapítására vonatkozik, amelyet a Törvényszék anélkül rögzített, hogy elegendő indokolást adott volna arra vonatkozóan, hogy mit jelent a Bizottság részéről a szóban forgó jogsértés piacra gyakorolt hatásának megfelelő figyelembevétel, illetve hogy a Bizottság köteles volt-e figyelembe venni e hatást, vagy nem.

19. E tekintetben úgy vélem, hogy a Törvényszék tökéletesen megindokolta, hogy álláspontja szerint a Bizottság miért minősíthette „különösen súlyosnak” a szóban forgó jogsértését, és rögzíthette a bírság kiindulási összegét 50 millió euróban, anélkül hogy figyelembe vette volna e jogsértés piacra gyakorolt hatását, mivel erre nem is volt köteles.

20. A Törvényszék mindenekelőtt emlékeztet arra, hogy „az iránymutatás 1.A. pontjának első bekezdése szerint a jogsértés súlyának megállapításánál figyelembe kell venni a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető, valamint az érintett földrajzi piac méretét” (a megtámadott ítélet 125. pontja), de az értékelés három szempontja „nem képvisel azonos súlyt az átfogó vizsgálat során” (a megtámadott ítélet 126. pontja). A leg súlyosabb jogsértések ugyanis, mint „a jelen ügyben az árak rögzítésére irányuló megállapodások, illetve összehangolt magatartások pusztán a jellegük alapján »különösen súlyosnak« minősülhetnek anélkül, hogy e magatartások konkrét hatását vagy földrajzi kiterjedését meg kellene határozni” (a megtámadott ítélet 126. pontja).

21. A piacra gyakorolt tényleges hatás figyelembevételét illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 140. pontjában folytatja érvelését, rámutatva, hogy e hatást csak akkor kell figyelembe venni, „ha ez a hatás mérhető”, az említett ítélet 141. pontjában pedig kiemeli, hogy a Bizottság nem „próbálta bizonyítani a jogsértés pontos hatásait”. A Bizottság ugyanis egyértelműen kijelentette, hogy figyelemmel a cipzárak piacán folytatott háromoldalú együttműködésre vonatkozó aktájában szereplő bizonyítékokra, nem áll rendelkezésére elegendő bizonyíték az árak összehangolására vonatkozó megállapodás végleges végrehajtásáról illetően⁹ (ez a megállapodás egyik ága volt, amely kiterjedt az árak emelésére vonatkozó érzékeny információk cseréjére és megbeszélésekre is)¹⁰. Ez ugyanakkor nem akadályozta meg a Bizottságot abban, ahogy arra a Törvényszék is rámutat a megtámadott ítélet 142. pontjában, hogy megállapítsa, hogy a megállapodás egésze valószínűleg hatást gyakorolt a piacra, még ha az korlátozottabb vagy rövidebb tartamú is volt, mint ahogy a résztvevők tervezték¹¹.

22. Úgy vélem, hogy a Bizottság bármilyen ellentmondás nélkül megállapíthatta egyszerre azt, hogy a megállapodás egészét végrehajtották, és az hatást gyakorolhatott a piacra, és tehette ehhez hozzá, hogy e hatás mindazonáltal nem volt mérhető, mivel nem lehetett meghatározni kellő bizonyossággal a jogsértések nélkül érvényesülő versenyparamétereket, ahogy azt a Törvényszék egyértelműen kifejti a megtámadott ítélet 141. és 142. pontjában.

9 — Lásd az iránymutatás 1.A. pontjának első bekezdését, amelyre a Bíróság hivatkozott a C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-13125. o.) 38. pontjában, valamint amelyre a megtámadott ítélet 140. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat hivatkozik.

10 — Lásd a vitatott határozat (508) preambulumbekzdését.

11 — Lásd a vitatott határozat (509) preambulumbekzdését.

23. Ezenkívül emlékeztetek arra, hogy a Törvényszék ezen indokolása teljes mértékben összhangban van a Bíróság ítélkezési gyakorlatával. A Törvényszék ugyanis pusztán emlékeztetett „azon elvre, miszerint a bírságok összegének meghatározásakor a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatása nem döntő kritérium”¹².

24. A Bíróság a Carbone-Lorraine kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében¹³ azt is megállapította, hogy „a versenyellenes magatartás hatása önmagában nem meghatározó kritériuma a bírság megfelelő összege értékelésének. Különösen, a szándékosságból eredő tényezők nagyobb jelentőséggel bírhatnak, mint a szóban forgó hatásokkal kapcsolatos tényezők, főleg amikor lényegét tekintve olyan súlyos jogsértésekről van szó, mint a piac felosztása”.

25. A Törvényszék egyébként a Sachsa Verpackung kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében¹⁴ megállapította, hogy „[a] felperes azon érvét, amely lényegileg arra vonatkozik, hogy a Törvényszéknek csökkentenie kell a Bizottság által kiszabott bírság összegét, amennyiben a jogsértés piacra gyakorolt hatása nem mérhető, nem lehet [...] elfogadni”.

26. A fellebbezők rámutatnak továbbá, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe külön kifogásként a kiindulási összeg arányosságára vonatkozó érvelésüket.

27. E tekintetben elegendő arra rámutatni, hogy ez az arányossággal kapcsolatos érv, legalábbis az első részben, csak a piacra gyakorolt hatás hiányával, illetve az ezen esetleges hiány figyelembevételére vonatkozó kötelezettséggel összefüggésben létezik.

28. Megállapítom tehát, hogy az első jogalap első, a megtámadott ítélet indokolásának elégtelenségére vonatkozó részét el kell utasítani.

2. Az első jogalap második része

29. E résszel a fellebbezők azt adják elő, hogy ha a megtámadott ítéletből az tűnne ki, hogy a Bizottság kellő mértékben figyelembe vette a jogsértés piacra gyakorolt hatását, a Törvényszék e döntés meghozatalával mindazonáltal tévesen értelmezte a vitatott határozatot, és megsértette az uniós jogot, különösen az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdését, valamint a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, amely azt írja elő a Bizottság számára, hogy – amennyiben úgy véli, hogy figyelembe kell venni a jogsértés piacra gyakorolt hatását annak érdekében, hogy a bírság kiindulási összegét az iránymutatás által előírt 20 millió euró minimális összeg fölé emelje – konkrét, hiteles és kielégítő valószínűsítő körülményekkel szolgáljon, amelyek lehetővé teszik azon tényleges hatás értékelését, amelyet a jogsértés gyakorolhatott, figyelemmel az adott piacon zajló versenyre.

30. Ez az érv egyértelműen a megtámadott ítélet és a vitatott határozat téves értelmezésén alapul.

31. Ahogy ugyanis arra már rámutattam, a jogsértés súlyának megállapításánál csak akkor kell figyelembe venni a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető.

12 — Lásd a fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 44. pontját (az úgynevezett „ipari rézcsövek/vízvezetékcsövek piacán fennálló” kartell). Lásd még Sharpston főtanácsnok C-40/12. P. sz., Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványának (2013. november 26-i ítélet) 97. és azt követő pontjait.

13 — A C-554/08. P. sz. ügyben 2009. november 12-én hozott ítélet 44. pontja. Lásd még a C-194/99. P. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10821. o.) 118. pontját, valamint a C-534/07. P. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-7415. o.) 96. pontját.

14 — A T-79/06. sz. ügyben 2011. november 16-án hozott ítélet 118. pontja. Lásd még a fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet.

32. A jelen ügyben a Bizottság – hasonlóan a C(2004) 2826 határozatához¹⁵ (amely három ítélet, azaz a C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet, a Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítélet, valamint a C-389/10. P. sz., KME és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet¹⁶ alapját képezte) – kifejtette, hogy nem tudja pontosan felmérni a háromoldalú együttműködés által gyakorolt tényleges hatást (lásd a vitatott határozat (507) és (509) preambulumbekzdését).

33. Ennélfogva, hasonlóan a fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügy fellebbezőihez, a fellebbezők tévesen értelmezték a megtámadott ítéletet, amikor abból azt a következtetést vonták le, hogy „a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását figyelembe kellett venni a velük szemben kiszabott bírság kiindulási összegének kiszámításakor”¹⁷.

34. Úgy vélem tehát – továbbra is az említett ügühöz hasonlóan –, hogy a Bizottság jogosan állapította meg a vitatott határozatban, hogy a jogsértés valószínűleg gyakorolt valamilyen (nem mérhető) hatást a piacra¹⁸, amit nyilvánvalóan nem szabad összekeverni a tényleges mérhető hatás megállapításával, ami nem követelmény¹⁹. Ahogy azt fent, az első résszel összefüggésben kifejtettük, és ahogy azt már a Bíróság is megerősítette az említett ítéletben²⁰, nem ellentmondásos egyrészt azt állítani, hogy a tényleges hatás nem döntő kritérium a súly értékelésénél, másrészt pedig úgy tekinteni, hogy a jogsértésnek valószínűleg volt valamilyen hatása.

35. Ebből következik, hogy a Törvényszék nem értelmezte tévesen a vitatott határozatot, valamint hogy az első jogalap második részének e része (vagyis a fellebbezés 17–22. pontja) téves előfeltevésen alapul.

36. Egyébként egyetértek a Bizottsággal abban, hogy ezt az érvelést nem érvénytelenítette a fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (különösen annak 81. és 82. pontja), amelyre a fellebbezők hivatkoznak (lásd a fellebbezés 23–30. pontját).

37. Ennek oka egyszerű. A Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében²¹ a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság nem állította azt, hogy a tényleges hatás nem mérhető²², tehát a Törvényszék arra a tényre figyelemmel döntött úgy, hogy a Bizottság nem tett eleget indokolási kötelezettségének, hogy az megpróbálta figyelembe venni és mérni a tényleges hatást²³ (még akkor is, ha végül is a Törvényszék nem csökkentette a bírság összegét)²⁴.

38. Ennélfogva egyértelmű, hogy a Bíróság fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélete nem ültethető át a jelen ügyre.

15 – Az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy) 2004. szeptember 3-án hozott határozat (a továbbiakban: „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben hozott határozat). Lásd a „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben hozott határozat (629) preambulumbekzdését, amely kimondja, hogy „[b]ár az aktában található egyes iratok alapján lehetséges az árkartell korlátozott időszakban gyakorolt hatásainak gondos értékelése, a Bizottság nem képes pontosan meghatározni, hogy az árak milyen módon fejlődtek volna a kartell hiányában a jogsértéssel érintett teljes időszak során”.

16 – A C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-12789. o.), a C-386/10. P. sz., Chalkor kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-13085. o.), illetve a fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet.

17 – A fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 45. pontja.

18 – Lásd a „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben hozott határozat (629) és (673) preambulumbekzdését, valamint a vitatott határozat (507) preambulumbekzdését.

19 – A fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontja.

20 – Uo., 44. pont.

21 – A T-30/05. sz. ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítélet.

22 – Lásd ezen ítélet 109. pontját, amely hivatkozik az ezen ügyben hozott határozat (318)–(320) preambulumbekzdésére. Lásd még a Bíróság fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 78. pontját.

23 – A Törvényszék fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 111. és 112. pontja.

24 – Uo., 190. pont.

39. Mindenesetre a Bíróság fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletét (és különösen annak a fellebbezők által hivatkozott 81. és 82. pontját) nem lehet úgy értelmezni, hogy a tényleges mérhető hatás megállapítása és bizonyítása (a vélelmeken túlmenő eszközök révén) alkotják a kiindulási összeg 20 millió eurós minimális összeg fölé emelésének kizárólagos jogszerű indokait.

40. Az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik és hatodik bekezdése szerint „[f]igyelembe kell még venni, hogy a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek, különösen a fogyasztóknak kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben kell megállapítani, amely biztosan kellően elrettentő erővel bír”, valamint „[a]mennyiben a jogsértésben több vállalkozás is érintett (ilyenek például a kartellek), néhány esetben szükségessé válhat a három kategórián belül meghatározott összegek súlyozása annak figyelembevétele érdekében, hogy az egyes vállalkozások jogsértő magatartása milyen súlyú, és ebből következően milyen tényleges hatást gyakorol a versenyre, különösen, ha az azonos típusú jogsértéseket elkövető vállalkozások mérete között jelentős különbség áll fenn”.

41. Emellett rá kell mutatni, hogy a „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben hozott határozatra vonatkozó fent hivatkozott ítéletekben a Törvényszék és a Bíróság a 20 millió eurós „minimális” összegnél magasabb kiindulási összeget (az adott esetben 35 millió eurót) fogadott el, noha nem vett figyelembe tényleges (mérhető) hatást.

42. Mindenesetre emlékeztetni lehet arra, hogy „a Bíróságnak, amikor a fellebbezés keretén belül jogi kérdésekről határoz, nem feladata, hogy méltányossági okokból a sajátjával helyettesítse [a Törvényszék] értékelését, amikor ez utóbbi – korlátlan felülvizsgálati jogkörében – [az uniós] jog megsértése miatt a vállalkozásokra kiszabott bírságok összegéről dönt”²⁵.

43. A fentiek összességéből az következik, hogy a Törvényszék nem követett el hibát, amikor úgy tekintette, anélkül hogy figyelembe vette volna a szóban forgó jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását, hogy a jelen ügyben 50 millió euró a bírság megfelelő kiindulási összege. Ennélfogva az első jogalap második részét el kell utasítani.

3. Az első jogalap harmadik része

44. E részben a fellebbezők mindenekelőtt azt állítják, hogy amennyiben a megtámadott ítéletből az tűnik ki, hogy a Bizottság azért nem vette figyelembe a jogsértés piacra gyakorolt hatását, mert erre nem volt köteles (álláspontom szerint a fenti második résszel ellentétben ez helyes feltevés), a Törvényszék hibásan alkalmazta az uniós jogot, amely szerint a nemzeti jog és az uniós jog által előírt szankcióknak nem csupán ténylegeseknek kell lenniük, és elrettentő hatással kell rendelkezniük, hanem azoknak arányosoknak is kell lenniük a jogsértéshez képest. E tekintetben a fellebbezők a Törvényszékhez benyújtott keresetlevelükkel megegyezően előadják, hogy aránytalan a 20 milliós lehetséges minimális összeg (amelyet az iránymutatásban a „különösen súlyos” jogsértések esetében írtak elő) 50 millió euróra növelése (vagyis a 250%-os emelés), anélkül hogy figyelembe vennék azt, hogy a háromoldalú együttműködésről szóló megállapodás nem gyakorolt hatást a piacra. Eltérő megközelítés esetén a megtámadott ítélet túlzott jelentőséget tulajdonítana a vállalkozás méretének, mint a bírság meghatározása egyik tényezőjének, és ezáltal ellentmondásba kerülne az iránymutatással és a Bíróság ítélkezési gyakorlatával is.

25 — A C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P.–C-208/02. P. és C-213/02. P., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5425. o.) 245. pontja.

45. A Bizottság szerint a fellebbezők olyan benyomást próbálnak kelteni, mintha a 20 millió eurós összeg a számítás alapösszege lenne, és a Bizottságnak kifejezetten meg kellene indokolnia minden, ezen az összegben túlmenő, a jelen esetben 250%-os vagy 312,5%-os, kizárólag a vállalkozás mérete alapján való „emelést”²⁶.

46. Ahogy arra a Bizottság megalapozottan mutatott rá, ez az érv az ügy egyes sajátos, a jogsértéshez kapcsolódó, többek között az érintett piac méretére is kiterjedő körülményei alapján rögzített „kiindulási összegnek”, és a kartell résztvevőjének egy meghatározott csoportba sorolásának („csoportosítás”), illetve az egy adott vállalattal szemben kiszabandó bírság számítása, vagyis a vállalkozás méretének figyelembevételével járó számítási szakasz során az „elrettentési szorzó” alkalmazásának összekeverésén alapul.

47. A jelen ügyben a cipzárak piacának értéke meghaladta a 400 millió eurót (a vitatott határozat (12) preambulumbekzdése), és a jogsértést a jelen ügy egyedi tényállása és sajátos körülményei alapján „különösen súlyosnak” minősítették. Figyelemmel e körülmények összességére, a vállalkozások első csoportjával szemben kiszabott bírság kiindulási összegét 50 millió euróban állapították meg²⁷.

48. Mivel a fellebbezők alkották a kartell legfontosabb résztvevőjét a cipzárpiaci részesedések tekintetében, ezen első csoportba sorolták őket (a vitatott határozat (530) preambulumbekzdése). E számítási szakaszig a vállalkozás teljes méretét nem veszik figyelembe. Erre az összegre ezt követően 1,25-ös elrettentési szorzót alkalmaztak az YKK-csoport jelentős teljes mérete miatt (a vitatott határozat (537)–(539) preambulumbekzdése).

49. Mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszékre tartozik ezen összegek megfelelőségének értékelése, és főszabály szerint „a Bíróságnak, amikor a fellebbezés keretén belül jogi kérdésekről határoz, nem feladata, hogy méltányossági okokból a sajátjával helyettesítse [a Törvényszék] értékelését, amikor ez utóbbi – korlátlan felülvizsgálati jogkörében – [az uniós] jog megsértése miatt a vállalkozásokra kiszabott bírságok összegéről dönt”²⁸.

50. A fellebbezők ezt követően azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem vizsgálta meg annak lehetőségét, hogy megállapodásuk végrehajtásának elmaradását enyhítő körülményként értékelje.

51. E tekintetben elegendő arra rámutatni, ahogy azt a Törvényszék már megalapozottan megtette saját ítélezési gyakorlatában, hogy „az enyhítő körülmények – ideértve a megállapodások alkalmazásának a hiányával kapcsolatos enyhítő körülményt is – értékelésénél *nem a jogsértés egészéből következő* – és a jogsértés súlyának értékelésénél a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának a megítélésekor vizsgálendő – *hatásokat* (az iránymutatás 1. pontja A. alpontjának első bekezdése), *hanem* – az egyes vállalkozások jogsértésben való részvétele relatív súlyának a vizsgálatához – *a vállalkozások egyéni magatartását* kell figyelembe venni” (kiemelés tőlem)²⁹.

52. A fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében a Bíróság helybenhagyta a Törvényszék megközelítését, mivel úgy döntött, hogy „[a]z első érv a megtámadott ítélet 127. pontjára vonatkozik, amelyben a Törvényszék azon ítélezési gyakorlatra hivatkozott, amely szerint az iránymutatás 3. pontjának második francia bekezdésében foglalt enyhítő körülményben a jogsértő vállalkozások akkor részesülhetnek, ha bizonyítják, hogy versenymagatartást tanúsítottak, illetve legalábbis egyértelműen és olyan nagymértékben megszegték a kartell végrehajtására irányuló

26 – A fellebbezők szerint a bírság 50 millió eurós kiindulási összege a „különösen súlyosnak” minősített jogsértésekre előírt kiindulási összeg 250%-ának felel meg, sőt, 312,5%-ának, ha figyelembe vesszük az 1,25-ös szorzót is.

27 – A vitatott határozat (496), (497), (507)–(509), (514)–(516), (529) és (530) preambulumbekzdése.

28 – A fent hivatkozott Dansk Røringindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 245. pontja.

29 – A Törvényszék T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének (EBHT 2005., II-4407. o.) 384. pontja. Lásd még a Bíróság fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 93. és 96. pontját, valamint a Törvényszék T-208/06. sz., Quinn Barlo és társai kontra Bizottság ügyben 2011. november 30-án hozott ítéletének (EBHT 2011., II-7953. o.) 244. pontját.

kötelezettségeket, hogy ezáltal megzavarták annak működését, és hogy nem keltették azt a látszatot, hogy csatlakoznak a megállapodáshoz, és ebből kifolyólag nem ösztönözték a többi vállalkozást a kérdéses kartell megvalósítására”³⁰. Ennélfogva ezen ítélet 96. pontjában a Bíróság azt mondta ki, hogy „[a] Törvényszék [...] nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor megszorítóan értelmezte az iránymutatás 3. pontjának második francia bekezdésében említett enyhítő körülmény alkalmazásához szükséges feltételeket. Márpedig, ahogyan a Törvényszék a megtámadott ítélet 128. pontjában kiemelte, a fellebbezők nem állították, hogy teljesítik e feltételeket. Az első érv ennélfogva nem megalapozott”.

53. Mivel a fellebbezők nem bizonyították egyik fenti követelmény teljesülését sem az enyhítő körülmények fennállásának alátámasztása érdekében, sőt nem is hivatkoztak azokra, érvüket el kell utasítani.

54. Ami a Degussa kontra Bizottság (úgynevezett metionin-kartell) ügyben és a Prym és Prym Consumer kontra Bizottság (úgynevezett tú-kartell) ügyben hozott ítéletek³¹ alapjául szolgáló ügyekkel való összehasonlítást illeti, a Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem, hogy a jelen ügy azoktól abban különbözik, hogy itt nincs szó arról, hogy egyáltalán nem alkalmazták a háromoldalú megállapodást a cipzárak piacán egy adott (és egyébként viszonylag hosszú) időszak során, hanem pusztán arról, hogy hiányoznak a bizonyítékok az egyik elemének (az árak összehangolására vonatkozó megállapodás) végső végrehajtását illetően. Ezenkívül e sajátos körülményt teljes mértékben figyelembe vették a súly átfogó értékelése során.

55. Ami a C(2006) 1766 és C(2006) 5700 végleges határozatok³² illeti, a fellebbezők nem vitathatják, hogy a szóban forgó piacok mérete (340 millió euró a hidrogén-peroxid piaca, és 550 millió euró a butadién gumi és polimerizációs emulzióval előállított butadién-sztirol gumi [BR/ESBR] együttes piaca tekintetében) összességében összehasonlítható a cipzárak piacának méretével. Ezenkívül a részvevők általi végrehajtás szintje, valamint a valószínűsíthető, de nem mérhető hatás értékelése ezekben a kartellügyekben hozott határozatokban nem tért el alapvetően a jelen ügyre jellemző körülményektől³³.

56. Ebből következően az első jogalap harmadik részét, és ennélfogva az első jogalap egészét el kell utasítani.

B – A második, a háromoldalú együttműködéssel kapcsolatos, a megtámadott ítélet indokolását amiatt kifogásoló jogalapról, hogy az megtagadta a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazását (első rész), és tévesen értelmezte a lex mitior elvét (második rész)

57. A Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem – még azt is feltéve, amit a Bizottság vitat, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény ebben az összefüggésben „lex mitiornak” tekinthető az 1996. évi engedékenységi közleményhez képest –, hogy a Törvényszék – még ha hallgatólagosan is – (a megtámadott ítélet 184. és azt követő pontjaiban) teljesen egyértelműen elutasította a *lex mitior* elvére alapított érvet, arra hivatkozva, hogy e kifogás okafogyottá vált, mivel a Bizottság *de facto* részleges

30 – Lásd ezen ítélet 93. pontját. Lásd ebben az összefüggésben a Törvényszék T-50/00. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének (EBHT 2004., II-2395. o.) 292. pontját és T-26/02. sz., Daiichi Pharmaceutical kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének (EBHT 2006. II-713. o.) 113. pontját.

31 – A Törvényszék T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítélete (EBHT 2006., II-897. o.), illetve a fent hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet.

32 – Az [EK 81. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikke szerinti, az Akzo Nobel Chemicals Holding AB, az EKA Chemicals AB, a Degussa AG, az Edison SpA, az FMC Corporation, az FMC Foret S.A., a Kemira OYJ, a L’Air Liquide SA, a Chemoxal SA, a Snia SpA, a Caffaro Srl, a Solvay SA/NV, a Solvay Solexis SpA, a Total SA, az Elf Aquitaine SA és az Arkema SA vállalatokkal szembeni eljárásban (COMP/F/C.38.620 – „hidrogén-peroxid és perborát”-ügy) 2006. május 3-án hozott bizottsági határozat, amelynek összefoglalóját közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2006. L 353., 54. o.), és amely a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának weboldalán érhető el, illetve az [EK 81. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében megindított eljárásban (COMP/F/38.638 – BR/ESBR ügy) 2006. november 29-én hozott bizottsági határozat, amelynek összefoglalóját közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2008. C 7., 11. o.), és amely a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának weboldalán érhető el.

33 – Lásd a C(2006) 1766 határozat tekintetében annak (455) preambulumbekzdését, a C(2006) 5700 végleges határozat tekintetében pedig annak (462) preambulumbekzdését.

mentességet nyújtott a fellebbezők számára, amikor enyhítő körülményként értékelte együttműködésüket, amelyet az 1996. évi engedékenységi közlemény alapján nem lehetett figyelembe venni. A Törvényszék megjegyzi, hogy e körülmény alapján a bírságot 9 375 000 euróval csökkentették (a megtámadott ítélet 187. pontja).

58. Ezenkívül a Törvényszék alaposan kifejtette, hogy a fellebbezők mennyiben nem tartották tiszteletben az 1996. évi engedékenységi közlemény követelményeit (a megtámadott ítélet 170–180. pontja).

59. A Bizottságnak igaza van, amikor előadja, hogy e tekintetben (a második jogalap második részének értelmezése kapcsán) az egyetlen releváns kérdés az, hogy a Törvényszéknek kifejezetten ismertetnie kellett volna-e azt, hogy a fellebbezők miért nem voltak jogosultak a (*de facto*) részleges mentesség mellett további előnyre a 2002. évi engedékenységi közlemény alapján, vagyis a bírság összegének további csökkentésére azért, mert az 1998. április 28. és 1999. június 2. közötti időszak vonatkozásában jelentős hozzáadott értékkel rendelkező információkat vagy bizonyítékokat szolgáltattak (a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. pontja).

60. E tekintetben a fellebbezők úgy vélik, hogy a Törvényszék azáltal, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény helyett elmulasztotta a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazását, tévesen értelmezte az uniós jogot, különösen az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 7. cikkében, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 49. cikkének (1) bekezdésében szereplő *lex mitior* elvét, amely szerint a kedvezőbb jogszabályt kell visszaható hatállyal alkalmazni. Mivel az 1996. évi engedékenységi közlemény, ellentétben a 2002. évi engedékenységi közleménnyel, a bírság csökkentését a tényállás vitatásának hiányától tette függővé, így a *lex mitior* elvét megsértve tagadták meg tőlük (a fellebbezés 62–65. pontja) ezt a kedvezményt egy már nem alkalmazandó körülmény alapján. A fellebbezők előadják, hogy az általuk szolgáltatott bizonyítékok jelentős hozzáadott értéket képviseltek a vizsgálatban, mivel azok lehetővé tették a Bizottság számára, hogy bizonyítsa, hogy a feltételezett jogsértés hosszabb ideig tartott. Következésképpen ennek alapján a velük szemben kiszabott bírság összegét tovább kellett volna csökkenteni (azon részleges mentesség mellett, amelyben azért részesültek, mert bizonyították, hogy a kartell hosszabb ideig tartott), vagyis „kettős kedvezményben” részesültek volna azonos információk és bizonyítékok nyújtása után, amely egyrészt csökkentésből, másrészt pedig részleges mentességből állna.

61. Mindenekelőtt rá kell mutatni, hogy nem az engedékenységi közlemény (függetlenül attól, hogy az 1996. évi vagy a 2002. évi engedékenységi közleményről van-e szó) alkotja az uniós versenyjogi szabályok alapján kiszabott bírságok jogalapját, hanem az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdése. Ahogy arra a Bizottság megalapozottan mutatott rá, az utóbbit az idők során egyáltalán nem módosították, és az egyébként lényegileg azonos a 17. rendelet³⁴ 15. cikkével. A bírságok jogi háttere tehát érdemben nem módosult.

62. A fenti megállapításokat követően először rámutatok arra, hogy a Prym és a Coats első engedékenységi iránti kérelmét 2002. február 14. előtt nyújtotta be, valamint hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény 28. pontja értelmében³⁵ *ratione temporis* az 1996. évi engedékenységi közlemény volt és maradt alkalmazandó a cipzárok piacán fennállt kartell egészére.

34 — A[z EK 81.] és [az EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.).

35 — Amely szerint „2002. február 14-től az 1996-os közlemény helyébe ez a közlemény lép minden olyan esetben, ahol egyetlen vállalkozás sem lépett kapcsolatba a Bizottsággal az abban a közleményben meghatározott kedvező elbánás igénybevétele céljából”.

63. Másodszor emlékeztetek arra, hogy a Bíróság³⁶ kimondta, hogy „valamely vállalkozásnak a Bizottsággal való együttműködése [akár az 1996. évi vagy a 2002. évi engedékenységi közlemény alapján, illetve enyhítő körülményként] csak akkor igazolhatja a bírság összegének az engedékenységi közlemény alapján történő csökkentését, ha ténylegesen lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy megállapítsa a jogsértést, és véget vessen annak”.

64. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy „a Bizottság széles körű mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírság kiszámításának módszerét tekintve, és e tekintetben lehetősége van számos elemet figyelembe venni, köztük az érintett vállalkozásoknak a Bizottság szolgálatai által folytatott eljárásban való együttműködését. E vonatkozásban a Bizottságnak összetett ténybeli értékelést kell végeznie, mint például az említett vállalkozások együttműködése”³⁷.

65. Harmadszor, az iratokból kitűnik, hogy a fellebbezők, nem vitatva a megtámadott ítélet 170–181. pontját, már nem állítják, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta az 1996. évi engedékenységi közleményt.

66. Negyedszer, fontos hangsúlyozni, hogy az 1996. évi és a 2002. évi engedékenységi közlemény minőségi követelményei összességében hasonlóak (e 2002. évi közlemény semmiképpen sem kevésbé szigorú, mint az 1996. évi közlemény³⁸), így az 1996. évi engedékenységi közlemény által előírt feltételek be nem tartása – különösen az a körülmény, hogy a fellebbezők vitatták a tényeket – *ipso facto* az említett 2002. évi közleményben szereplő hasonló követelmények be nem tartását vonja maga után.

67. Ahogy azt a Bizottság jelezte, függetlenül az immár nem vitatott részleges mentességtől, semmilyen módon sem bizonyított – ahogy arra a fellebbezők hivatkoznak (lásd a fellebbezés 56. pontját) –, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény kedvezőbb lenne számukra, mint az 1996. évi engedékenységi közlemény.

68. A felperesek lényegileg azzal próbálnak érvelni, hogy amikor egy vállalkozás bizonyítékokat szolgáltat egy adott jogsértő időszakkal kapcsolatban, és ezáltal lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy a kartell hosszabb időtartamát megállapítsa, akkor nem csupán részleges mentességben kell részesülnie ezen időszak vonatkozásában, de további kedvezményben is, vagyis az általa elkövetett jogsértés miatt fizetendő bírság meghatározott százalékban kifejezett csökkentésében.

69. Azonkívül, hogy álláspontom szerint mindenféle kettős kedvezmény kizárt, nem gondolom mindenekelőtt azt, hogy egy ilyen állítás összehangolható az együttműködés alapján nyújtott csökkentések végső céljával. Egy vállalkozást ugyanis nem lehet megjutalmazni azért, hogy segített a Bizottságnak a jogsértés megtörténtének bizonyításában, ha semmilyen hozzáadott értéket nem nyújtott a Bizottság azon időszekekre vonatkozó vizsgálatához, amely tekintetében felelőssége fennáll (vagyis azt az időszekeket követő időszeke, amelynek tekintetében részleges mentességben részesült).

70. Valójában a fellebbezők a fordított *ne bis in idem* elv alkalmazását kérik, vagyis a bírság csökkentését, mivel hozzáadott értéket nyújtottak a Bizottság vizsgálatához, valamint mentességet az általuk feltárt tények miatt!

36 — Lásd a C-328/05. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2007. május 10-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3921. o.) 83. pontját. Lásd ebben az értelemben a C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-10101. o.) 36. pontját, valamint a fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 399. pontját.

37 — Lásd a fent hivatkozott SGL Carbon kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 81. pontját.

38 — Lásd a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. és 22. pontját, az 1996. évi engedékenységi közlemény 1.D. pontjával szemben. Hogyan lehetne ésszerűen azt állítani például, hogy azok az információk, amelyek nem felelnek meg annak a feltételnek, amely szerint „hozzájárulnak a jogsértés megtörténtének megállapításához” (az 1996. évi engedékenységi közlemény D. pontja), olyan bizonyítékok lehetnének, amelyek „jelentős hozzáadott értéket képviselnek a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest” (a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. pontja).

71. Álláspontom szerint ugyanazokért az információkért nem lehet kedvezményt nyújtani egyszerre az engedékenységi közlemény alapján (hogy meghatározott százalékos csökkentést kapjanak), és annak keretén kívül is (annak érdekében, hogy az engedékenységen kívüli együttműködés alapján enyhítő körülményként részleges mentességet kapjanak)³⁹.

72. Egyébként nem gondolom, hogy a fellebbezők e tekintetben hasznosan hivatkozhatnak precedensekre.

73. A FRA.BO kontra Bizottság ügyben hozott ítélet⁴⁰ alapjául szolgáló ügyben (az úgynevezett szerelvények-kartell) a részleges mentesség nem kapcsolódott össze ugyanezen együttműködés tekintetében az engedékenység alapján nyújtott csökkentéssel, mivel a FRA.BO SpA két külön időszakra vonatkozó együttműködés kapcsán részesült csökkentésben az engedékenység alapján (a 2001 előtti időszak vonatkozásában) és az engedékenységen kívüli együttműködés alapján részleges mentességben (egy másik, 2001 és 2004 közötti időszak vonatkozásában).

74. Ellentétben a fellebbezők állításával, a Törvényszék egyértelműen azt mondta ki, hogy kerülhet sor halmozott kedvezményekre⁴¹. Mindenesetre ehhez hozzá lehet tenni, hogy a FRA.BO SpA-val ellentétben a jelen ügyben a fellebbezők vitatták a cipzárak piacán 1999. június 2-át követően folytatott háromoldalú együttműködésre vonatkozó tényeket, valamint azok jogsértésnek való jogi minősítését.

75. Végül, nem gondolom, hogy a fellebbezők által a Bizottság számára szolgáltatott információk a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. pontja értelmében vett jelentős hozzáadott értéket szolgáltatottak a Bizottság vizsgálatához.

76. Ami az 1999. június 2. előtti időszakot illeti, meg kell állapítani, hogy ezt az együttműködést honorálta a (*de facto*) részleges mentesség, és semmi nem igazolja a kettős kedvezmény nyújtását. Ami az ezen időpontot követő tényeket illeti, azokat a fellebbezők vitatták.

77. Ennélfogva úgy vélem, hogy a Törvényszék megalapozottan tekintette úgy, hogy a fellebbezők együttműködése az 1999. június 2. előtti időszak tekintetében nem segítette a Bizottságnak a tények és a jogsértés megállapításában az ezen időpontot követő időszak tekintetében. Ez az értékelés érvényes akár az 1996. évi engedékenységi közleményre figyelemmel, akár a 2002. évi engedékenységi közleményben rögzített szempontok alapján.

78. Ebből következően a második jogalapot el kell utasítani.

C – A harmadik, a BWA-együttműködésre vonatkozó, és az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszak forgalma 10%-ának megfelelő felső határ hibás alkalmazására alapított jogalapról

79. Harmadik jogalapjukkal a fellebbezők előadják, hogy az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszak – amelynek során az YKK Stockót tekintik kizárólagosan felelősnek – forgalma 10%-ának megfelelő felső határ hibás alkalmazásán alapuló jogalapjuk elutasításával a Törvényszék megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, valamint az arányosság, az egyenlő bánásmód és a büntetések egyéniesítésének elvét.

39 — Lásd a Törvényszék T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-497. o.) 588. pontját, amely szerint „az ezen rendelkezés [vagyis az 1996. évi engedékenységi közleményen kívüli együttműködésre vonatkozó bírságkiszabási iránymutatás 3. pontjának hatodik francia bekezdése] alapján történő csökkentés szükségképpen azt [feltételezi], hogy a szóban forgó együttműködés nem alkalmas az engedékenységi közlemény keretében történő ellentételezésre”.

40 — A Törvényszék T-381/06. sz. ügyben 2011. március 24-én hozott ítélete.

41 — A fent hivatkozott FRA.BO kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 93., 105. és 106. pontja.

80. A bíráságnak a jogsértés kezdeti időszakára vonatkozó része valójában 19,25 millió eurót tesz ki, ami az YKK Stocko 2006. évi teljes forgalmának (ez 34,91 millió euró volt) 55%-a, vagyis jelentősen több, mint az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt 10%-os felső határ.

81. A Bizottság ezzel szemben úgy érvel, hogy ez az érv az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ céljának jogilag téves értelmezésén alapul, ami azt eredményezné, hogy amennyiben egy vállalkozás szerkezete változik (például azért, mert egy anyavállalat megszerez egy leányvállalatot), külön bírságot kellene számítani e változás minden egyes egymást követő időszakára (például a megszerzés előtti és utáni időszakokra).

82. A Bizottság előadja, hogy ellenkezőleg, egyetlen bírságot kell kiszabni, mivel az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében megállapított korlát nem a bíráságnak a jogsértés időszakában tanúsított összejátszásra irányuló magatartáshoz kapcsolódó egyik eleme, hanem a bírság megfizetésére való képességhez kapcsolódó jogszabályi maximum, amely elsődlegesen a vállalkozás megvédését célozza a túlzott bírság kiszabásával szemben, figyelemmel annak méretére. A vállalkozásnak a bírságot kiszabó határozat elfogadásának idején fennálló gazdasági ereje számít tehát (amelyet a teljes forgalom mutat). Kizárólag e megfontolások alkalmasak annak megmagyarázására, hogy a szóban forgó rendelkezés miért utal kifejezetten ezen időpontra a 10%-os felső határ számítása tekintetében. Következésképpen nem releváns az, hogy a vállalkozás egy múltbeli időpontban, például, mint a jelen ügyben, egy másik társaság általi megszerzését megelőzően, kisebb fizetőképességgel rendelkezett.

83. A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy még abban az esetben is, ha az anyavállalat úgy dönt, hogy nem nyújt semmilyen pénzügyi támogatást a leányvállalatnak a bírság azon része kapcsán, amely tekintetében kizárólag az utóbbi felelős, ami veszélyeztetheti a leányvállalat életképességét, csak az anyavállalat azon befektetési kockázatának megvalósulásáról van szó, amely egy olyan jogi személyhez (a leányvállalathoz) kapcsolódik, amely a megszerzés előtt (és azután is), bírsággal sújtható versenyellenes magatartást tanúsított. A leányvállalat feletti irányítás megszerzésével az anyavállalat vállalja ezt a kockázatot, amelyet egyébként korlátozhat azáltal, hogy kártérítést köt ki az eredeti jogsullttal kötött adásvételi szerződésben.

84. Összefoglalva, a Bizottság szerint csak a jogsértés utolsó szakaszaiban és a végső határozat elfogadásának időpontjában felelősséget viselő vállalkozás a felelősséggel és elrettentő hatással kapcsolatos kérdések értékelése szempontjából megfelelő referencia-jogalany, feltéve, hogy a Bizottság megállapítja, hogy e vállalkozás (vagyis az új anyavállalatokat magában foglaló jogalany) maga is részt vett a jogsértésben. Ugyanezen okokból a Bizottság előadja, hogy a fellebbezők nem hivatkozhatnak sikeresen arra, hogy a bírságot az arányosság vagy az egyenlő bánásmód elvét megsértve szabták ki.

85. Ahogy azt a jelen indítvány bevezetőjében jeleztem, e jogalap olyan jelentős versenyjogi kérdést vet fel, amelyet a Bíróság még nem döntött el, azaz a bírság 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének értelmében vett jogszabályi felső határának meghatározását az azonos kartellen belüli egymást követő felelősségviselés esetén, pontosabban abban az esetben, ha a jogsértésben részt vevő jogalany egy másik vállalkozás irányítása alá kerül a kartell időtartama alatt.

86. Az 1/2003 rendelet említett rendelkezése azt mondja ki, hogy „[a] *jogsértésben részt vevő vállalkozások* és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át” (kiemelés tőlem).

87. A Bíróságot tehát első alkalommal kéri fel arra, hogy értelmezze az e rendelet 23. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „jogsértésben részt vevő vállalkozás” fogalmát – többek között a személyes felelősség elve fényében (amely szerint a szankcióknak meg kell felelniük a jogsértő személyének és a jogsértésnek is) – egy olyan helyzetben, amelyben egy meghatározott időszak tekintetében kizárólag a szóban forgó vállalkozás felelősségét állapították meg a bírság egy részének megfizetéséért, majd e vállalkozást megszerezte egy másik vállalkozás.

88. Itt meg kell jegyezni, hogy e kérdés nemrégiben felmerült a Bíróság előtt a fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben. E kérdést egyébként alaposan tárgyalta Sharpston főtanácsnok az említett ügyre vonatkozó indítványában. A nagytanács ítéletére várva (amelyet az 2013. november 26-án hozott meg) érthető módon a főtanácsnok indítványa állt a jelen ügyben 2013. október 16-án tartott tárgyaláson folytatott vita középpontjában⁴².

89. Sajnos a nagytanács nem döntötte el a kérdést, mivel az arra vonatkozó érveket mint elfogadhatatlanokat elutasította. Ez annál is inkább kár, mivel a Bíróságnak soha nem kellett olyan körülmények között értelmeznie az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, mint amelyek a Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyet (vagy a jelen ügyet) jellemezték, és a Bizottság gyakorlata, valamint a Törvényszék azzal kapcsolatos ítélkezési gyakorlata nem egységes, ami várhatóan következményekkel jár a jogbiztonságra nézve.

90. A főtanácsnok fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben előadott érveléséből fogok kiindulni.

91. Először, ahogy a főtanácsnok is utal rá indítványa 83. pontjában, „az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése azt mondja ki, hogy: »A jogsértésben részt vevő vállalkozások [...] tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év [teljes] forgalmának 10%-át«. Maga a Törvényszék kifejezett megállapítást nem tett, de hallgatólagosan elfogadta a Bizottság által a határozatban tett azon megállapítást, amely szerint a [Gascogne Sack Deutschland (GSD)] teljes mértékben felelős volt a jogsértésért a Groupe Gascogne általi megszerzését megelőző időszakban [...]. Mivel a GSD volt a jogsértésben részt vevő vállalkozás 1988. február 9. és 1994. január 1-je között, kizárólag ő tűnik annak a »vállalkozásnak«, amely az ezen időszak során elkövetett jogsértés vonatkozásában az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének hatálya alá esik”. Továbbá indítványának 84. pontjában megemlíti, hogy „[a] későbbi, 1994. január 1-je és 2002. június 26. közötti időszak vonatkozásában a jogsértésben részt vevő »vállalkozás« a Groupe Gascogne (a meghatározó befolyás vételeme értelmében) és a GSD (ténylegesen) volt. Ennek megfelelően mindkét vállalkozás egyetemlegesen felelős ezen időszak tekintetében”.

92. Másodszor, az említett indítvány 85. pontjában a főtanácsnok megjegyzi, hogy „amennyiben az elkövető személye azért módosul egy jogsértés során, mert a leányvállalat később egy anyavállalat 100%-os tulajdonába került, az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében szereplő »vállalkozás« kifejezés nem kellően széles értelmű ahhoz, hogy magába foglaljon egy ilyen »változó geometriát«”.

93. Harmadszor, az indítvány 86. pontja szerint, „noha a szankció a leányvállalat múltbeli cselekményeire vonatkozik, a 10%-os felső határ megállapításánál az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése a referencia-időpontot a Bizottság határozatának időpontjában rögzíti. E tekintetben a leányvállalat helyzete nem tér el semmilyen más vállalkozásétól, mivel a 10%-os felső határt a [jogsértést szankcionáló] bizottsági határozatot megelőző üzleti év forgalma alapján kell megállapítani. Ennek megfelelően fontos különbséget tenni a leányvállalat forgalma és az anyavállalat forgalma között, és a leányvállalattal szemben az anyavállalat általi megszerzést megelőző időszak tekintetében kiszabott bírság kapcsán alkalmazott 10%-os felső határt kizárólag a leányvállalat forgalma alapján kell meghatározni”.

94. Negyedszer, ahogy azt Sharpston főtanácsnok az indítványának 87. pontban leszögezi, „ez az értelmezés jobban összhangban van az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének célkitűzéseivel, mint a Bizottság [által a fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben, illetve a jelen ügyben követett] megközelítés[...]. A 10%-os felső határ

42 — ? Ezért, mivel ezen ítélet időpontja nem volt ismert, a tárgyaláson nem tudtam közölni indítványom időpontját.

célja az, hogy megvédje a vállalkozást az olyan túlzott bírságoktól, amelyek üzletileg tönkreteszhetik.⁴³ Amennyiben a leányvállalatot olyan jogsértésért szankcionálják, amelyért teljes mértékben felelős, [a bírság összegének kiszámítása] egy olyan felső határ mellett, amelyet [a leányvállalat cégcsoportjának] világméretű forgalma alapján számítanak ki, ez valószínűleg magasabb [összeget] eredményez (mivel egy vállalatcsoport világméretű forgalmának 10%-a [rendszerint] magasabb, mint egyetlen leányvállalat forgalmának 10%-a). Ennélfogva e számítási módszer magasabb bírságot fog eredményezni, mintha a 10%-os felső határt a leányvállalat kizárólagos forgalma alapján állapítanák meg”.

95. Sharpston főtanácsnok indítványa 89. pontjában hozzáteszi, hogy „ésszerűen feltételezhető, hogy a jelen ügghöz hasonló körülmények között a Bizottság megosztja a felelősséget [a leányvállalat] anyavállalat általi megszerzés[é]t megelőző és az azt követő időszak között, annak érdekében, hogy megjelenítse a személyes felelősség elvét⁴⁴. Ennek oka az, hogy a leányvállalat korábbi időszak alatti versenykorlátozó magatartását azon időpont előtt tanúsította, hogy az anyavállalattal egy vállalkozást alkotott volna, és ezért az anyavállalat egyetemleges felelősségét nem állapították meg a jogsértés ezen időszaka tekintetében. Analógia alapján ugyanakkor úgy vélem, hogy nehezen igazolható az, ha a csoport világméretű forgalmát veszik figyelembe a 10%-os felső határ megállapítása érdekében egy olyan bírság vonatkozásában, amelyet kizárólag a leányvállalatnak kell megfizetnie, és amelyet olyan jogsértés alapján szabtak ki, amelyet nem maga az anyavállalat követett el, továbbá amelyet a szóban forgó időszak tekintetében be sem tudtak neki”.

96. E tekintetben egyetértek Sharpston főtanácsnok indítványával a következő okok miatt.

1. Az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének értelmében vett „vállalkozás” fogalma

97. Mindenekelőtt, az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének értelmében vett „vállalkozás” fogalma egybe kell hogy essen az EK 81. cikk alapján felelős vállalkozás fogalmával.

98. Rámutatok, hogy a Bizottság úgy ítélte meg, hogy kizárólag az YKK Stocko felelős a bírság egy részének, azaz 19 250 000 eurónak a megfizetéséért. A vitatott határozat 1. cikkének (1) bekezdésében és 2. cikkének (1) bekezdésében ugyanis 68 250 000 euró bírságot szabtak ki az YKK Stockóval szemben, amelyből az YKK Corp. és az YKK Holding egyetemleges felelős 49 000 000 euró megfizetéséért. A 19 250 000 euró tehát körülbelül az YKK Stocko 2006. évi forgalma 55%-ának felel meg⁴⁵.

99. A vitatott határozat egyértelműen kiemeli, hogy a Bizottság az YKK Stocko kizárólagos felelősségét állapította meg a bírság e részének megfizetése tekintetében, mivel szintén az YKK Stocko kizárólagos felelősségét állapította meg azon időszak egy része tekintetében, amelynek során a BWA-együttműködés keretében elkövetett jogsértéseket megállapították.

43 — Az indítvány itt a fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 280. és 281. pontjára hivatkozik.

44 — Ugyanezen indítvány 39. lábjegyzetében Sharpston főtanácsnok ehhez hozzáteszi, hogy „a személyes felelősség magyarázatáért olyan esetek tekintetében, amikor a leányvállalat által elkövetett jogsértést betudják az anyavállalatnak, lásd [a C-628/10. P. és C-14/11. P. sz., Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság és Bizottság kontra Alliance One International és társai egyesített ügyekben 2012. július 19-én hozott ítélet] 42. pontját”. Hivatkozik továbbá a C-50/12. P. sz., Kendrion kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványának (2013. november 26-i ítélet) 36–40. pontjára.

45 — A vitatott határozat szerint a harmadik fellebbező, az YKK Stocko a jogsértés teljes kilenc éves és kilenc hónapos időtartama alatt részt vett abban, míg az YKK Corp. és az YKK Holding, vagyis az első és a második fellebbező csak az YKK Stocko Fasteners GmbH (később YKK Stocko) 1997-ben történt megszerzését követően kezdett abban (közvetlenül vagy közvetve) részt venni, és abban négy évig vettek részt (a vitatott határozat (466)–(468) preambulumbekkezdése). Emiatt egyrészt nem állapították meg az YKK Corp. és az YKK Holding felelősségét az YKK Stockóval szemben kiszabott bírság egészének megfizetéséért, másrészt pedig egyedül az utóbbi felelősségét állapították meg a bírság összegéből 19 250 000 euró megfizetéséért.

100. A vitatott határozat (429) preambulumbekzdésében az szerepel, hogy az YKK Corp., az YKK Holding és az YKK Stocko „egyetemes felelősségét kell megállapítani a jelen határozat 4.2 pontjában ismertetett [BWA-]együtmködés keretében elkövetett jogsértésekért, attól kezdődően, hogy az [YKK Stocko] az [YKK Holding], és ennél fogva az [YKK Corp.] kizárólagos tulajdonában lévő leányvállalat lett, vagyis 1997. március és 2001. március 15. között. Az [YKK Stocko] felelősségét a [BWA-]együtmködésben való részvétele teljes időszakára, vagyis az 1991. május 24. és 2001. március 15. közötti időszakra meg kell állapítani” (kiemelés tőlem).

101. Ezt követően a vitatott határozatnak a bírság meghatározásáról szóló, „a bírságok növelése az időtartam függvényében” című 586. lábjegyzetében a Bizottság megállapítja, hogy „a 40%-kal megnövelt kiindulási összeg arra az időszakra vonatkozik, amelynek tekintetében az [YKK Stocko], az [YKK Holding] és az [YKK Corp.] egyetemes felelősségét állapították meg [vagyis négy évre]. A százalékos növelés fennmaradó része arra az időszakra vonatkozik, amelynek tekintetében az [YKK Stocko] kizárólagos felelősségét állapították meg”⁴⁶ (vagyis a fennmaradó 55%, tehát öt év és kilenc hónap).

102. A Bizottság tehát helyesen osztotta fel az egyes társaságok felelősségét, tekintettel arra, hogy 1997. március (az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzésének időpontja) előtt az YKK Stocko és az YKK-csoport két külön társaság volt, vagyis két „gazdasági egységet”, illetve az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének értelmében vett két vállalkozást alkotott⁴⁷.

103. Mivel a BWA-együtmködés első öt és fél éve (és a bírság egy részének megfizetése) tekintetében a Bizottság kizárólag az YKK Stocko felelősségét állapította meg, ez szükségszerűen azt jelenti, hogy az „ugyanazon gazdasági egység” (egyetlen önálló gazdasági egység) volt ezen időszak folyamán.

104. Ennek alapján, ahelyett hogy a 10%-os felső határt a két vállalkozás közül a nagyobb vállalkozás (vagyis amelyik azáltal jött létre, hogy az YKK-csoport 1997-ben felvásárolta az YKK Stockót) forgalma alapján számította, a Bizottságnak logikusan két külön 10%-os felső határt kellett volna alkalmaznia.

105. Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése ugyanis azt írja elő, hogy „[a] jogsértésben részt vevő vállalkozások és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át” (kiemelés tőlem).

106. A Bíróság rámutatott⁴⁸, hogy „[az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében szereplő, a forgalom 10%-ának megfelelő] korlát célja [éppen az], hogy a [Bizottság által kiszabott] bírságok ne legyenek aránytalanok az érintett vállalkozás nagyságához képest”, valamint hogy „[a bírság] összeg[e] a jogsértésben részt vevő vállalkozások mindegyike előző évi üzleti forgalmának 10%-áig terjedhet” (kiemelés tőlem).

107. Az említett cikket értelmezve ugyanis nem szabad szem elől téveszteni az alapvető kapcsolatot a felelősség és a bírság között. Úgy vélem, hogy e rendelkezés egyrészt azt mondja ki, hogy csak azon vállalkozás forgalmát lehet figyelembe venni a 10%-os felső határ számításánál, amelynek felelősségét megállapították, másrészt pedig, hogy egy olyan ügyben, amelyben különböző vállalkozások egymást követően vettek részt a kartellben, a 10%-os felső határt ezek külön forgalmai alapján kell kiszámítani.

108. Egyébként rámutatok, hogy e tekintetben a Bizottság határozathozatali gyakorlata nem állandó.

46 — Szabad fordítás, kiemelés tőlem.

47 — Lásd különösen a C-196/99. P. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11005. o.) 95–99. pontját, valamint a fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 118. pontját.

48 — A 100/80-103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet (EBHT 1983., 1825. o.) 119. és 118. pontja.

109. Más határozatokban ugyanis a Bizottság már különböző 10%-os felső határokat alkalmazott a jogsértéssel érintett időszakok szerint.

110. Így a 2005/349/EK határozatában⁴⁹ (a továbbiakban: „szerves peroxidok”-ügyben hozott határozat) a Bizottság a 10%-os értéket a leányvállalatok azon időszakra vonatkozó forgalma alapján számította, amely tekintetében kizárólagos felelősségüket állapította meg, míg az anyavállalat és leányvállalatai egyetemleges felelősségével jellemezhető időszak tekintetében a csoport forgalmára támaszkodott.

111. A fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ítélet alapjául szolgáló ügyben Sharpston főtanácsnok egyébiránt úgy ítélte meg, hogy „a »szerves peroxidok«-ügyben hozott határozatban alkalmazott megközelítés inkább összhangban állt az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének szövegezésével és célkitűzéseivel, mint a jelen ügyben elfogadott megközelítés”.

112. 2011-ben a Bizottság ugyanezt a megközelítést követte egy határozatban⁵⁰ (a továbbiakban: „feszített acél”-ügyben hozott határozat).

113. E határozatban a Bizottság hallgatólagosan elismerte a jelen ügy fellebbezői által hivatkozott jogalap (vagyis a 10%-os felső határ hibás alkalmazására vonatkozó jogalap) megalapozottságát, és módosította eredeti határozatát, csökkentve a több olyan jogalannal szemben kiszabott bírságot, amelyek kizárólagos felelősségét állapította meg a csoport általi megszerzésüket megelőző időszak tekintetében. A Bizottság célja az volt, hogy „[csökkentse] a [szóban forgó vállalkozások] méret[éhez] és forgalm[á]hoz képest aránytalanul magas bírság összegét. [...] A Bizottság a [szóban forgó jogi személyek] 10 %-os saját forgalmához igazítva csökkentette a vonatkozó bírságok összegét” (kiemelés tőlem)⁵¹.

114. A Bizottság változó gyakorlata legalábbis azt bizonyítja, hogy nincs semmilyen elvi oka arra, hogy úgy döntsön, ahogy a jelen ügyben tette. Emellett a Bizottság által a két külön 10%-os felső határ helyett egy felső határ alkalmazása mellett előterjesztett érvek nem igazán meggyőzőek.

115. A tárgyaláson a Bizottság arra hivatkozott, hogy a „szerves peroxidok”-ügyben és a „feszített acél”-ügyben az anyavállalatot csak azon huszónhét, illetve tizenhét évből, amely során a jogsértés tartott, csak hét, illetve három év tekintetében terhelte egyetemleges felelősség, azt sugallva, hogy a jelen ügy megfelelő adatai – vagyis négy év a kilenc év kilenc hónapból – eltérő megközelítést igényel.

116. Azonkívül, hogy az ilyen számszerűsített határ meghatározása vagy meghúzósa nehéz, nem látok olyan elvi okot (és a jelen aktában sem szerepel semmilyen indoklás erre nézve), amely miatt el kellene térni a két külön 10%-os felső határ alkalmazásától, ami álláspontom szerint az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének helyes értelmezését jelenti.

49 — Az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikke szerinti eljárásban 2003. december 10-én hozott határozat (COMP/E-2/37.857 – „szerves peroxidok”-ügy) (C(2003) 4570 végleges és helyesbítés C(2004) 4). Összefoglalóját közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2005. L 110., 44. o.).

50 — A 2010. szeptember 30-i bizottsági határozattal és a 2011. április 4-i bizottsági határozattal módosított, az [EUMSZ 101. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikke alapján az ArcelorMittal, Emesa/Galycas/ArcelorMittal (Spanyolország), GlobalSteelWire/Tycsa, Proderac, Companhia Previdente/Socitrel, Fapricela, Nedri/HIT Groep, WDI/Pampus, DWK/Saarstahl, voestalpine Austria Draht, Rautaruukki/Ovako, Italcables/Antonini, Redaelli, CB Trafilati Acciai, I.T.A.S., Ori Martin/Siderurgica Latina Martin és Emme Holding vállalkozások ellen indított eljárásról szóló, 2010. június 30-i bizottsági határozat (COMP/38.344 – „előfeszített acél”-ügy). Összefoglalóját közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2011. C 339., 7. o.) (a (8) preambulumbekendés).

51 — Lásd a „feszített acél”-ügyben hozott határozat (8) preambulumbekendését. Lásd a 2010. június 30-i határozat eredeti változatának (az értesítés a C(2010) 4387 végleges számú dokumentummal történt) (1072a) preambulumbekendését.

117. A Bizottság által hivatkozott egyéb érvek (vagyis a számítások összetettsége vagy a visszaélések kockázata) álláspontom szerint szintén nem állhatnak meg a fenti elemzéssel szemben. Miért lennének összetettebbek a számítások ebben az ügyben, mint a „szerves peroxidok”-ügyben és a „feszített acél”-ügyben?⁵² Ami azt a kockázatot illeti, hogy az anyavállalat vagy a vevő mesterségesen csökkenti a felelősséget viselő leányvállalat forgalmát, a Bizottság erre nem hivatkozik a vitatott határozatban, és a szóban forgó iratok között sem található a legcsekélyebb bizonyítékkezdemény sem.

118. A fentiekből kitűnik, hogy a Törvényszék megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, mivel az első időszak tekintetében csak a leányvállalatot (YKK Stocko) kellett volna a „jogsértésben részt vevő vállalkozásnak” tekinteni, és ezért ennek forgalmát kellett volna figyelembe venni a 10%-os felső határ számításánál, nem pedig a csoportét.

2. A személyes felelősség és a szankciók egyéniesítésének elve

119. Ezt követően úgy vélem, hogy a Bizottság és a Törvényszék által a jelen ügyben elfogadott megközelítés ellentétes a személyes felelősség és a szankciók egyéniesítésének elvével.

120. Egyértelmű, hogy a Bizottság csak akkor kötelezhet bírság megfizetésére egy vállalkozást, ha képes bizonyítani, hogy e vállalkozás az EK 81. cikk értelmében vett jogsértést követett el, vagy részt vett abban. Egyrésztől a vétkesség és a felelősség, másrésztől a szankció közötti logikai és jogi kapcsolat szükségképpen azt vonja maga után, hogy a bírságot a felelősséget viselő vállalkozásra (vagyis a jogsértésben résztvevő vállalkozásra) vonatkoztatva kell megállapítani.

121. Ezen, az állandó ítélkezési gyakorlat tárgyát képező alapelv szerint, amely mindenképpen alkalmazandó minden olyan közigazgatási eljárásra, amelynek során az uniós versenyszabályok alapján szankciókat alkalmaznak, valamely vállalkozás csak a neki személyesen felrótt tények miatt szankcionálható.⁵³

122. A szankciókat egyéniesíteni kell, olyan értelemben, hogy azoknak az érintett vállalkozások magatartásához és jellemzőihez kell kapcsolódnuk.⁵⁴

123. Ezenkívül a jogsértésért főszabály szerint az érintett vállalkozást a jogsértés elkövetése időpontjában irányító természetes vagy jogi személynek kell felelnie, még akkor is, ha a vállalkozás működtetéséért a jogsértést megállapító határozat meghozatalakor már más személy felelős.⁵⁵

124. Konkrétabban, a Bíróságnak már volt alkalma kimondani, hogy a megszerző társaság felelőssége nem állapítható meg a két leányvállalata által megszerzésük előtt önállóan elkövetett jogsértésekért, mivel e leányvállalatok maguk felelnek a megszerző társaság általi megszerzésüket megelőző jogsértő magatartásukért, és annak tekintetében a megszerző társaság felelősségét nem lehet megállapítani.⁵⁶

52 — Még ha az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése azt is írja elő a 10%-os felső határ számításánál, hogy a Bizottság jogsértést szankcionáló határozatát megelőző üzleti évet vegyék referenciapontnak, ez nem zárja ki azt, hogy e felső határt egyedül a leányvállalat forgalma alapján határozzák meg, a vele szemben az anyavállalat általi megszerzését megelőző időszak tekintetében kizárólagosan kiszabott bírság vonatkozásában. Ebben az összefüggésben ehhez hozzá kell tenni, hogy a jelen fellebbezés keretében a fellebbezők egyébként nem kérdőjelezték meg azt, hogy a szóban forgó értékelés szempontjából figyelembe veendő releváns év a vitatott határozatot megelőző év.

53 — A Törvényszék T-45/98. és T-47/98. sz., Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítéletének (EBHT 2001., II-3757. o.) 63. pontja.

54 — Lásd ebben az értelemben a C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-4405. o.) 44. pontját.

55 — A C-248/98. P. sz., KNP BT kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9641. o.) 71. pontja; a C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9693. o.) 78. és 79. pontja; a C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9925. o.) 37. pontja; a fent hivatkozott SCA Holding kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 27. pontja, valamint a C-352/09. P. sz., ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság ügyben 2011. március 29-én hozott ítélet (EBHT 2011., I-2359. o.) 143. pontja.

56 — Lásd a fent hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 78–80. pontját.

125. A Bíróság több alkalommal megerősítette, hogy „[ha egy] gazdasági egység sérti meg a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért”⁵⁷.

126. Ennélfogva az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdéséből (amely szerint a Bizottság csak azon vállalkozásokkal szemben szabhat ki bírságot, amelyek felelősségét megállapítja), valamint a büntetések és szankciók egyéniesítésének alapelvéből az következik, hogy a bírság kiszabásának feltétele a vállalkozás felelősségének elismerése (legyen szó akár közvetlen, akár betudott felelőségről), valamint hogy a vállalkozás jogsértésben való részvételének szankcionálását célzó bírság szintjét e felelősség függvényében kell megállapítani. Álláspontom szerint ez az elv alkalmazandó a forgalom 10%-os felső határának számítására is, amelyet a bírság nem haladhat meg.

127. Másként fogalmazva, amikor a jelen ügyszöveghez hasonlóan a jogsértést egy adott időszak vonatkozásában egy leányvállalatnak tudják be, nem pedig az anyavállalatnak, kizárólag a felelőséget viselő leányvállalat forgalma releváns a 10%-os felső határ számítása szempontjából.

128. A Hoek Loos kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében⁵⁸ a Törvényszék azt mondta ki, hogy „a Bizottság köteles a 10 %-os küszöb alkalmazásakor figyelembe venni az érintett vállalkozás forgalmát, azaz amely vállalkozásnak betudható a jogsértés, és amely felelősségét emiatt megállapította, valamint közölni vele a bírságot kiszabó határozatot” (kiemelés tőlem).

129. Figyelemmel arra, hogy a 10%-os felső határ célja az, hogy megakadályozza, hogy a bírság meghaladja a versenyjog megsértésében vétkes vállalkozás fizetőképességét, amennyiben a csoport teljes forgalmát vesszük alapul e felső határ kiszámításakor egy olyan jogsértés esetében és időszakára, amelyet a csoportba való bekerülését megelőzően kizárólag a leányvállalat követett el, az vagy azzal a következménnyel jár, hogy a leányvállalatot megfosztják az e felső határ bevezetésével elérni kívánt védelemtől, vagy pedig azzal, hogy amennyiben a leányvállalat nem képes megfizetni a bírságot, akkor szankciót alkalmaznak az új anyavállalattal szemben (amely azonban a jogsértésért nem felelős), pontosan úgy, mintha a csoport egyetemleges felelősségét állapították volna meg a jogsértés egészéért⁵⁹.

130. A tárgyaláson a Bizottság jelezte, hogy a 10%-os felső határt akkor számította volna kizárólag az YKK Stocko vállalkozás forgalma alapján, ha a csoport más vállalkozásai semmilyen módon nem vettek volna részt a jogsértésben az YKK Stockónak a csoportba való bekerülését követően. Nem világos számomra, hogy az a tény, hogy a csoport más vállalkozásai az YKK Stocko bekerülését követően társelkövetői voltak-e a jogsértésnek, vagy sem, mennyiben módosíthatja a bírság számítását azon időszak tekintetében, amelynek során az YKK Stocko önálló volt, és ennek alapján kizárólagos felelőséget viselt az ezen időszak során elkövetett jogsértésért.

131. A tárgyaláson emellett a Bizottság hivatkozott a Törvényszék Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletére⁶⁰ annak érdekében, hogy elvesse azt a megközelítést, amelyet a „szerves peroxidok”-ügyben, illetve a „feszített acél”-ügyben követett, és ehelyett a fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ítélet alapjául szolgáló ügyben, illetve a jelen ügyben alkalmazott megközelítést részesítse előnyben.

57 — Lásd ebben az értelemben a C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4125. o.) 145. pontját; a fent hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 78. pontját; a C-280/06. sz., ETI és társai ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10893. o.) 39. pontját, valamint a C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-8237. o.) 56. pontját.

58 — A T-304/02. sz. ügyben 2006. július 4-én hozott ítélet (EBHT 2006., II-1887. o.) 116. és 120. pontja.

59 — Ezenkívül szeretném megjegyezni, hogy a Bizottság érvelésével ellentétben álláspontom szerint nem sérti a jogsértésektől való elretentés célkitűzését az, ha egy leányvállalattal szemben az általa önállóan elkövetett jogsértésért a kizárólag e leányvállalat forgalma alapján számított jogszabályi felső határt alkalmaznak. Ez ugyanis nem akadályozza meg azt, hogy a csoport forgalmát is figyelembe vegyék a bírság számításánál azon bírság tekintetében, amelyet az utóbbival szemben a jogsértés általa elkövetett része miatt kell kiszabni.

60 — A T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz. egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítélet. Az említett ítéletet összefoglaló jelleggel tették közzé. A teljes változat elérhető német, angol és francia nyelven a Törvényszék weboldalán.

132. Márpedig, ahogy azt Sharpston főtanácsnok a fent hivatkozott Gascogne Sack Deutschland kontra Bizottság ítélet alapjául szolgáló ügyben kifejtette (az indítványának 77. pontja), a fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyek egyértelműen eltérő, sőt, fordított helyzetre vonatkoztak. Noha az említett egyesített ügyekben az anyavállalat és a leányvállalat ugyanazon vállalkozás része volt a jogsértés idején, kapcsolatuk megváltozott a 10%-os felső határ számításakor figyelembe veendő évre. Ekkor az anyavállalat már nem felelt korábbi leányvállalatáért: testvérvállalatok lettek. A jogsértés időszaka tekintetében a két társaság egyetemleges felelősségét állapították meg, a határozatnak azonban a korábbi anyavállalat és a korábbi leányvállalat külön volt a címzettje, a 10%-os felső határt pedig külön alkalmazták mindegyik címzetre.⁶¹

133. A Törvényszék említett ítélete tehát az 11/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ alkalmazása során nem tartotta tiszteletben a személyes felelősség és a szankciók egyéniesítésének elvét.

3. Az egyenlő bánásmód elve és az arányosság elve

134. Végül úgy gondolom, hogy a Bizottság Törvényszék által helybenhagyott megközelítése nem tartja tiszteletben az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét.

135. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az egyenlő bánásmód elve megköveteli, hogy a hasonló helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, és hogy a különböző helyzeteket ne kezeljék azonos módon, hacsak ez a bánásmód objektíve nem igazolt.⁶²

136. Márpedig a megtámadott ítélet eltérő módon kezel azonos helyzeteket, mivel két olyan vállalkozást, amelyek kizárólagos felelősségét megállapították ugyanazon jogsértés miatt, eltérő módon kezelnek kizárólag azon indok alapján, hogy egyiküket később megszerezte egy vállalkozáscsoport.

137. Ezenkívül a szóban forgó rendelkezés célja (vagyis az érintett vállalkozás méretéhez és forgalmához képest túlzott bírságok megtiltása), valamint az amögött meghúzódó arányosság alapelve sem teszi lehetővé az azonos helyzetekkel szemben alkalmazott eltérő bánásmód objektív igazolását.

138. A fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben a Bíróság azt mondta ki, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ olyan korlát, „amely valamennyi vállalkozás esetén egyformán alkalmazandó, és amelyet az egyes vállalkozások mérete alapján alakítottak ki, és amelynek az a célja, hogy elkerülje a túl nagyméretű és aránytalan bírságokat. Ennek a felső korlátnak tehát – a jogsértés súlyának és időtartamának szempontjával ellentétben – különálló és független célja van”⁶³.

139. Ehhez hasonlóan a fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 389. pontjában a Törvényszék kimondta, hogy a „felső korlát célja, hogy megóvja a vállalkozásokat az olyan túlzott mértékű bírságoktól, amelyek gazdaságilag tönkreteszhetik őket”. Másként fogalmazva, a 10%-os felső határ azt kívánja biztosítani, hogy a szankció szintje ne veszélyeztesse a felelős vállalkozás életképességét.

61 — A fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 389–391. pontja.

62 — A C-344/04. sz., IATA és ELFAA ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-403. o.) 95. pontja, valamint a C-303/05. sz. Advocaten voor de Wereld ügyben 2007. május 3-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-3633. o.) 56. pontja.

63 — A 281. és 282. pont (kiemelés tölem). Lásd még a Bíróság fent hivatkozott Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 121. pontját, valamint a Törvényszék T-33/02. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítélet (EBHT 2005., II-4973. o.) 35. pontját.

140. Végül a fellebbezőkhöz hasonlóan úgy vélem, hogy a Törvényszék által jogalapjuk elutasítása érdekében hivatkozott ítéletek (vagyis a HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélete⁶⁴, valamint a fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélete) nem relevánsak, és a Törvényszék hibásan értékelte a Bíróság fent hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének relevanciáját.

141. A fent hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben ugyanis a Bizottság több, egy vállalkozásnak minősülő gazdasági egységhez tartozó jogi személy egyetemleges felelősségét állapította meg. Ennek megfelelően, mivel nem olyan ügyet terjesztettek elé, amelyben e vállalkozások egyikének kizárólagos felelősségét állapították meg a jogsértésért a csoportba való bekerülését megelőző időszak tekintetében, a Törvényszék ebből következően nem vizsgálta a fent hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben azt, hogy két 10%-os felső értéket kell-e figyelembe venni.

142. Ráadásul, a fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 390. pontjára hivatkozás (lásd a megtámadott ítélet 193. pontját) éppen nem a Bizottság érvelését támasztja alá, hanem ellenkezőleg, a fellebbezők érvelését erősíti meg. A fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyekben a bizottsági határozat valamennyi címzettjét egyetemlegesen felelősnek tekintették a jogsértés teljes időtartama vonatkozásában. Ebben az összefüggésben a Törvényszék kijelentette, hogy „a 10%-os felső határ bevezetésével elérni kívánt cél csak akkor valósítható meg, ha e felső határt első lépésben a bíróságot kiszabó határozat minden külön címzettje esetében alkalmazzák”, valamint hogy „[c]sak amennyiben második lépésben kitűnik, hogy több címzett alkotja [...] azt a »vállalkozást«, amely a szankcionált jogsértésért felelős gazdasági egység, akkor számítható ki a felső határ e vállalkozás [...] teljes üzleti forgalma alapján” (kiemelés tőlem). Ennek megfelelően a fent hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet megerősíti, hogy abban az esetben, ha egy vállalkozás kizárólagosan felelős a jogsértésért az egy nagyobb csoport általi megszerzését megelőző időszak tekintetében, a 10%-os felső határt a szóban forgó vállalkozás forgalma alapján kell számítani, nem pedig azon csoport forgalma alapján, amelyhez a határozat elfogadásának időpontjában tartozik (mivel az e csoporthoz tartozó többi jogi személy egyáltalán nem felelős a jogsértésért).

143. Ezenkívül a fellebbezőkhöz hasonlóan úgy vélem, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor további magyarázat nélkül kijelentette a megtámadott ítélet 194. pontjában, hogy a fellebbezők nem hivatkozhatnak a fent hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre⁶⁵, mivel „nem állapították meg az YKK Holding és az YKK Corp. felelősségét az YKK Stockóval szemben kiszabott bírság teljes összegének megfizetéséért”. Ellenkezőleg, ahogy arra jelen indítvány 124. pontjában már rámutattam, a fent hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet releváns, ugyanis azt mondja ki, hogy a leányvállalat a felelős a megszerzése előtt elkövetett jogsértésekért, mivel az új anyavállalat felelősségét nem lehet megállapítani. Kizárólag a leányvállalat köteles tehát megfizetni a vele mint külön gazdasági egységgel szemben kiszabott bírságot.

144. A fentiek összességéből az következik, hogy a harmadik jogalap megalapozott annyiban, hogy a Törvényszék tévesen értelmezte az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, és megsértette a személyes felelősség, a szankciók egyéniesítése, az arányosság és az egyenlő bánásmód általános elveit. Ennélfogva az YKK Stockóval szemben a BWA-együttműködésben való részvételért kiszabott bírság felső határát 3,491 millió euróban kell megállapítani, ami az általa a vitatott határozat elfogadását megelőző üzleti év során elért forgalom 10%-ának felel meg.

64 — A T-9/99. sz. ügyben 2002. március 20-án hozott ítélet (EBHT 2002., II-1487. o.).

65 — Pontosabban ezen ítélet 77–80. pontja.

145. Egyébiránt a fellebbezők kérték, hogy – a forgalmuk 10%-át kitevő felülvizsgált összegre – engedékenység címén 20%-os csökkentésben részesülhessenek, amelyet a Bizottság a YKK-csoportnak nyújtott, amely ezt valamennyi fellebbező nevében kérte (lásd a vitatott határozat (657)–(664) preambulumbekzdését). Úgy vélem azon tény, hogy a 10%-os felső határt másképpen kellett volna kiszámítani, semmit nem változtat az engedékenység címén való csökkentés alkalmazásán, és ennél fogva helyt kell adni a fellebbezők kérelmének, amit a Bizottság egyébiránt nem vitatott – még csak másodlagosan sem – a beadványaiban vagy a tárgyaláson, sem a Törvényszék, sem pedig a Bíróság előtt. Ez annál is inkább logikus, mivel az 1998. évi iránymutatás alkalmazása során a Bizottság gyakorlata⁶⁶ az volt, hogy engedékenység címén csökkentést alkalmazott (hatodik lépcső) *azt követően*, hogy megvizsgálta a 10%-os felső határ át nem lépését (ami az eljárás ötödik lépcsőjének felel meg). A felülvizsgált összegre tehát engedékenység címén alkalmazni kell az említett 20%-os csökkentést. Ennél fogva a YKK Stockóval szemben kiszabott bírság összege 2 792 800 euró.

D – *A negyedik, a BWA-együttműködésre vonatkozó, és az YKK Stocko megszerzését megelőző időszak tekintetében az elrettentési szorzó alkalmazására alapított jogalapról*

146. Negyedik jogalapjukban a fellebbezők megjegyzi egyrészt azt, hogy a Törvényszék nem ismertette megfelelően azokat az indokokat, amelyek miatt elutasította az YKK Stocko megszerzését megelőző időszak tekintetében a szorzótényező helytelen alkalmazására alapított jogalapjukat. Másrészt úgy vélik, a Törvényszék mindenképpen megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, az arányosság, valamint a büntetések és szankciók egyéniesítésének elvét, továbbá az egyenlő bánásmód elvét, amikor úgy ítélte meg, hogy indokolt volt az elrettentő hatás fokozása az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszak tekintetében (ezen időszak során az YKK Stockót tekintik kizárólagosan felelősnek).

147. A Bizottság vitatja ezt az érvelést. Ami az indokolás állítólagos hiányát illeti, hangsúlyozza különösen azt, hogy a fellebbezés 114. pontjából kitűnik, hogy a fellebbezők tökéletesen megértették a Törvényszéknek többek között a megtámadott ítélet 204. pontjában szereplő érvelését, amely szerint az elrettentő hatás szempontjából az érintett vállalkozásnak a bírságot kiszabó határozat elfogadásakor fennálló gazdasági kapacitása számít. Az érdemi érveket illetően a Bizottság kifejti, hogy az elrettentési szorzót nem egy konkrét időszak, például azon időszak vonatkozásában határozták meg, amely tekintetében az YKK Stocko kizárólagos felelősségét állapították meg, hanem az YKK-csoport egészének (beleértve az YKK Stockót is) közös, a jogsértés egésze vonatkozásában rögzített kiindulási összegére alkalmazták. A Bizottság ehhez hozzáteszi, hogy az elrettentő hatás – amelyet fontos biztosítani – a bírságot kiszabó határozat elfogadásakor fennálló gazdasági egységre (vállalkozásra) gyakorolt hatásra vonatkozik. Márpedig a határozat elfogadásának időpontjára (és valójában már a jogsértés végét megelőzően négy évvel) a felelősséget viselő vállalkozás megnőtt, mivel nem csupán az YKK Stockót olvasztotta magába, hanem annak két anyavállalatát is. Az YKK Holding és az YKK Corp. általi megszerzését követően az YKK Stockót már nem lehetett külön vizsgálni a bírság hatásának értékelése céljából, még a bírság azon részei tekintetében sem, amelyek megfizetéséért kizárólagosan felelős.

148. Úgy vélem, hogy az indítványomban a harmadik jogalap kapcsán kifejtett megfontolásokat *mutatis mutandis* alkalmazni kell e vonatkozásban is.

66 – „In setting fines under the 1998 Guidelines the Commission took a seven-stage approach. First, it evaluated the ‘objective’ gravity of the infringement taken as a whole [...] Second, it determined an ‘individual starting amount’ for each member of the cartel [...] Third, the Commission applied, when appropriate, an increase percentage to those individual starting amounts, which reflected the additional impact caused by the duration of the infringement committed by each cartel participant [...] Fourth, the Commission considered the ‘subjective’ responsibility of each cartel participant [...] Fifth, it considered whether the upper limit of 10 per cent of the annual turnover applicable to the fine had been exceeded. Sixth, where relevant and as appropriate, it reduced the fine, in application of the Leniency Notice. Finally, the Commission took account of any exceptional circumstances justifying an adjustment to the final amount of the fine” (kiemelés tőlem) (Faull, J., és Nikpay, A. (kiadók), *The EC law of competition*, Oxford University Press, 2007., 1025. és 1026. o., e kommentárt a Versenypolitikai Főigazgatóság tisztviselői készítették. Lásd továbbá egy másik jelentős kommentárt is: Bellamy, C., és Child, G. (kiadók), *European Union Law of Competition*, Oxford University Press, 2013., 1095–1097. o.

149. Ahogy a fellebbezők megalapozottan utalnak rá, az uniós ítélkezési gyakorlat két indokot alakított ki, amelyek miatt elrettentési szorzótényezőt lehet alkalmazni, azaz először is, hogy biztosítani kell, hogy a bírságnak jelentős hatása legyen, azon vállalkozások vonatkozásában is, amelyek jelentős pénzügyi forrásokkal rendelkeznek a határozat elfogadásának időpontjában, másodsor pedig az, hogy a nagy vállalkozások a jogsértés időszaka során⁶⁷ versenytársaiknál jelentősebb forrásokkal rendelkezhetnek, tehát jobb helyzetben lehetnek náluk abból a szempontból, hogy jobban ismerik a jogot, és jobban képesek a jog által rögzített határok között fellépni.

150. Ezt azt jelenti, hogy a Bizottság csak azon vállalkozás forrásait és pénzügyi eszközeit veheti figyelembe, amelyet felelősnek ítél a jogsértésért⁶⁸.

151. A vitatott határozatban a Bizottság 1,25-ös szorzót alkalmazott egyrészt azon magasabb szintű jogi és gazdasági ismeretek, valamint infrastruktúra alapján, amellyel az érintett vállalkozások versenytársaikhoz képest rendelkeztek, másrészt pedig a rendelkezésükre álló „jelentős pénzügyi források” alapján.

152. E tekintetben a vitatott határozat (538) preambulumbekzdése hivatkozik először is az YKK-csoport „méretére”, másodsor pedig „összes forrására”, amely kifejezést a Törvényszék is alkalmazta a fent hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében⁶⁹ – erre az ítéletre egyébként a Bizottság is hivatkozik a vitatott határozat (537) preambulumbekzdésében, annak érdekében, hogy igazolja a szorzó alkalmazását nem csupán a bírságnak a fellebbezőkkel szemben egyetemlegesen kiszabott része, hanem az YKK Stockóval szemben a jogsértés azon időszaka, vagyis az 1997 március előtti időszak vonatkozásában kiszabott bírság tekintetében is, amely kapcsán e vállalkozás kizárólagos felelősségét állapították meg.

153. Úgy vélem, hogy ha ezen okok miatt az 1,25-ös szorzó alkalmazása védhető is lehet az 1997 márciusát követő időszak tekintetében (amikor az YKK Stocko ténylegesen az YKK-csoport része volt), az ilyen szorzó alkalmazása nem indokolt az YKK Stocko megszerzését megelőző időszak vonatkozásában.

154. Az iratokból ugyanis kitűnik, hogy megszerzéséig az YKK Stocko egy korlátozott forrásokkal rendelkező kis vállalkozás volt, amelynek nem volt jogi részlege. Egyértelmű, hogy 1997 márciusa előtt az YKK Stocko nem rendelkezett jelentős pénzügyi forrásokkal.

155. Mind az egyenlő bánásmód elvére (tekintettel az azon források közötti jelentős különbségre, amelyek egyrészt az YKK Stocko rendelkezésére álltak azon jogsértési időszak során, amelynek tekintetében annak kizárólagos felelősségét állapították meg, illetve másrészt amelyek az YKK-csoport [beleértve az YKK Stockót is] összességének rendelkezésére álltak azon jogsértési időszak során, amelynek tekintetében egyetemleges felelősségüket állapították meg, vagyis az YKK Stocko megszerzését követően), mind pedig a büntetések egyéniesítésének elvére figyelemmel – amely azt írja elő, hogy a büntetések illeszkedjenek az érintett vállalkozások magatartásához és jellemzőihez⁷⁰ – a Törvényszéknek szankcionálnia kellett volna azt, hogy a Bizottság ugyanazt a szorzót alkalmazta a szóban forgó két jogsértési időszakra.

67 – A Törvényszék T-410/03. sz., Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletének (EBHT 2008., II-881. o.) 379. és 382. pontja megerősíti, hogy a növelés második indokát illetően az érintett vállalkozások méretének a jogsértés elkövetésekor fennálló helyzetükre kell vonatkoznia.

68 – Lásd a Törvényszék T-38/05. sz., Agroexpansión kontra Bizottság ügyben 2011. október 12-én hozott ítéletének (EBHT 2011., II-7005. o.) 215. pontját.

69 – A 175. pont, amely kiemeli, hogy „a felperes rendelkezett »olyan jogi-gazdasági ismeretekkel és infrastruktúrával, amely lehetővé tette számára, hogy a magatartása jogsértő jellegét, annak versenyjogi következményeit könnyebben felismerje”.

70 – Lásd ebben az értelemben a Bíróság fent hivatkozott Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 44. pontját.

156. Érdekes párhuzamot vonni a jelen ügy, és a Bizottság által az úgynevezett „monoklór-ecetsav”-kartell kapcsán hozott határozat között⁷¹. Ebben a határozatban a Bizottság kizárólag az Arkema SA (a továbbiakban: Arkema) (korábban Atofina SA, a továbbiakban: Atofina), az ELF/Total csoport egy leányvállalata tekintetében szabott ki bírságot visszaesés miatt.

157. E bírság számításánál a Bizottság ügyelt arra, hogy – annak érdekében, hogy a bírság kiindulási összegét az elrettentéshez igazítsa – olyan szorzót vegyen figyelembe, amely csak az Arkema (anyavállalatától, az Elf Aquitaine SA-tól [a továbbiakban: Elf] elkülönítve értékelt) gazdasági kapacitását tükrözi, annak ellenére, hogy az Arkema és az Elf egyetlen gazdasági egységet alkottak a szóban forgó határozat elfogadásának időpontjában.

158. A Bizottság e határozat 222. lábjegyzetében kijelenti, hogy „[...] [a]z Elffel szemben alkalmazott 2,5-ös szorzótényező nem képezi a számítás részét. Ehelyett a visszaesés kiszámításakor 1,5-ös szorzótényezőt kell alkalmazni, amely akkor lett volna irányadó, ha az Atofina lett volna a határozat egyedüli címzettje (tekintettel az Atofina 17,8 milliárd eurót kitevő világszintű forgalmára). Ennek következtében az Atofinára a fenti mértékben meghatározott külön bírságot kell kiszabni”.

159. Másként fogalmazva, a kizárólag a leányvállalattal szemben kiszabott bírság számítása során a Bizottság 1,5-ös szorzót alkalmazott – amely eltér az anyavállalattal (Elf) és a leányvállalattal (Arkema) szemben egyetemlegesen kiszabott bírság számítása során alkalmazott 2,5-ös szorzótól –, annak érdekében, hogy figyelembe vegye az anyavállalatától függetlenül vizsgált leányvállalat kisebb gazdasági kapacitását.

160. A Bizottság e tekintetben nem hivatkozott semmilyen olyan indokra, amely megmagyarázná, hogy miért nem alkalmazta az említett megközelítést azon bírság kiszámításánál, amely tekintetében az YKK Stocko viseli a kizárólagos felelősséget.

161. A BWA-együttműködés keretében a felelősség fellebbezők közötti megosztásával összefüggésben a vitatott határozat kifejezetten elismerte, hogy 1997 márciusa előtt az YKK Stocko az YKK-csoporttól elkülönült vállalkozás volt. Emellett a vitatott határozat azt állapítja meg, hogy eltérő tartamú jogsértésekre került sor, amelyeket egyfelől az YKK Stocko, másfelől pedig az YKK Stocko és az YKK-csoport együttesen követett el.⁷² Mindazonáltal a bírság számítása, és konkrétan az elrettentési szorzó meghatározása szempontjából a Bizottság csak az YKK-csoport összes forrását vette figyelembe a jogsértés azon időszakában is, amelyben a felelőssé nyilvánított vállalkozás nem rendelkezett ezekkel a forrásokkal.

162. Márpedig az a vállalkozás, amelynek méretét és összes forrását figyelembe kell venni az esetleges elrettentési szorzó meghatározása érdekében, az EK 81. cikk értelmében vett felelős vállalkozás.

163. A Törvényszék tehát tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy a Bizottság 1,25-ös szorzót alkalmazhatott a kizárólag az YKK Stockóval szemben kiszabott bírság számítása során.

164. Ahogy az a fenti megfontolásokból kitűnik, álláspontom szerint a jelen ügyben nem indokolt semmilyen szorzó alkalmazása az YKK Stocko tekintetében. Ennélfogva az YKK Stocko YKK-csoport általi megszerzését megelőző időszakra vonatkozó bírság összegét 2 792 800 euróban kell megállapítani.

71 — Az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikke [alapján] az Akzo Nobel NV, az Akzo Nobel Nederland BV, az Akzo Nobel Chemicals BV, az Akzo Nobel Functional Chemicals BV, az Akzo Nobel Base Chemicals AB, az Eka Chemicals AB, az Akzo Nobel AB, az Atofina SA, az Elf Aquitaine SA, a Hoechst AG, a Clariant GmbH és a Clariant AG ellen [indított eljárásról] szóló, 2005. január 19-i 2006/897/EK bizottsági határozat (C.37.773 – „monoklór-ecetsav”-ügy) (HL 2006. L 353., 12. o.).

72 — A vitatott határozat (541) preambulumbekkezdése.

IV – A költségekről

165. A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikke (2) bekezdésének értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről. Az eljárási szabályzat 138. cikkének (3) bekezdése szerint, amely ugyanezen szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése alapján a fellebbezési eljárásra is alkalmazandó, részleges pernyertesség esetén mindegyik fél maga viseli saját költségeit.

166. A jelen ügyben mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy bár véleményem szerint a fellebbezők által hivatkozott négy jogalpból kettőnek helyt kell adni, és e tekintetben a megtámadott ítélet hatályon kívül kell helyezni, nem ez a helyzet azonban a fennmaradó két jogalap esetében, amelyeket véleményem szerint el kell utasítani.

167. Ezt követően az első fokon benyújtott keresettel kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy a Bíróság a bírság csökkentésével a fellebbezők által hivatkozott nyolc jogalpból kettőnek is helyt fog adni⁷³. A megtámadott ítéletből – amelyet a Bíróságnak e vonatkozásban nem kell hatályon kívül helyeznie – azonban kitűnik, hogy a fellebbezők az első fokon előadott többi jogalapjukkal pervesztesek lettek.

168. E körülmények között, és mivel mindegyik fél mind első fokon, mind pedig a jelen fellebbezés keretében részlegesen pervesztes lett, úgy kell határozni, hogy mindegyik fél maga viseli saját költségeit.

V – Véggövetkeztetések

169. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság:

- utasítsa el az első és a második jogalapot mint megalapozatlant;
- helyezze hatályon kívül az Európai Unió Törvényszéke T-448/07. sz., YKK és társai kontra Bizottság ügyben 2012. június 27-én hozott ítéletét, amennyiben az az YKK Stocko Fasteners GmbH-val szemben kiszabott bírság kiszámítása során [az EK 81.] és [az EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003 tanácsi rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ, valamint az elrettentési szorzó alkalmazása kapcsán tévesen alkalmazta a jogot;
- az YKK Stocko Fasteners GmbH-val szemben az azon jogsértési időszak vonatkozásában kiszabott bírságot, amelynek tekintetében e vállalkozás kizárólagosan felelős, 19 250 000 euró helyett 2 792 800 euróban állapítsa meg;
- kötelezze az Európai Bizottságot mind az elsőfokú eljárással, mind a fellebbezési eljárással kapcsolatban felmerült saját költségeinek viselésére, és végül
- kötelezze az YKK Corp.-ot, az YKK Holding Europe BV-t és az YKK Stocko Fasteners GmbH-t mind az elsőfokú eljárással, mind a fellebbezési eljárással kapcsolatban felmerült saját költségeinek viselésére.

73 — Lásd a jelen indítvány 10. pontjának második francia bekezdését.